

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Eva Havelková

**Trestněprávní aspekty umělého přerušování těhotenství a
ochrana plodu v trestním právu**

Diplomová práce

Olomouc 2020

Ráda bych tímto poděkovala panu doc. JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph.D., za odborné vedení a podnětné rady při vedení mé diplomové práce. Dále bych touto cestou ráda poděkovala své rodině a blízkým přátelům za pomoc a podporu během studia.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Trestněprávní aspekty umělého přerušení těhotenství a ochrana plodu v trestním právu“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 15. 12. .2020

.....

Podpis

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
OBSAH		4
ÚVOD		6
1	Právo na život	8
1.1	Listina základních práv a svobod	8
1.2	Evropské a mezinárodní právo	9
1.2.1	Všeobecná deklarace lidských práv	9
1.2.2	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	9
1.2.3	Evropská Úmluva	10
1.3	Shrnutí	10
2	Právní úprava trestných činů proti těhotenství ženy	11
2.1	Vývoj právní úpravy	11
2.1.1	Zákon o umělém přerušení těhotenství	11
2.1.2	Trestní zákony	13
2.2	Vymezení základních pojmů	16
2.2.1	Těhotenství, těhotná žena	16
2.2.2	Porod	16
2.2.3	Umělé přerušení těhotenství	17
2.3	Vymezení skutkových podstat trestných činů proti těhotenství ženy	17
2.3.1	Nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy - §159 TZ	18
2.3.2	Nedovolené přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy - § 160 TZ	20
2.3.3	Pomoc těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství a svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství - § 161 a 162 TZ	22
3	Vztah k jiným trestným činům	25
3.1	Těžké ublížení na zdraví	25
3.2	Vražda těhotné ženy	27
3.3	Vydírání těhotné ženy	28
4	Potenciální i reálné problematické aspekty nedovoleného umělého přerušení těhotenství	30
4.1	Počátek a ukončení ochrany plodu	30
4.1.1	Počátek trestněprávní ochrany plodu	30
4.1.2	Ukončení trestněprávní ochrany plodu	31
4.1.3	Exkurs k poranění plodu a následnému úmrtí dítěte	33
4.2	Informovaný souhlas	34
4.2.1	Souhlas jako podmínka umělého přerušení těhotenství	34

4.2.2	Umělé přerušení těhotenství bez souhlasu ženy ve zdravotnickém zařízení	35
4.2.3	Shrnutí	36
4.3	Beztrestnost ženy	37
4.4	Poškození plodu	39
4.4.1	Poškození plodu matkou	40
4.4.2	Ohrožení a poškození plodu třetími osobami	40
4.4.3	Závěr	41
5	Právní úprava ve světě	42
5.1	Všeobecně k právní úpravě potratů včetně jejich kriminalizace jako takové	42
5.2	Komparace české a polské trestněprávní úpravy	43
5.2.1	Ukončení těhotenství se souhlasem těhotné ženy a pomoc k přerušení těhotenství	43
5.2.2	Ukončení těhotenství proti vůli těhotné ženy a poškození plodu	45
5.2.3	Shrnutí	46
	ZÁVĚR	48
	SEZNAM ZKRATEK	50
	LITERATURA A OSTATNÍ ZDROJE	51
	PŘÍLOHY	57
	ABSTRAKT / ABSTRACT	59
	KLÍČOVÁ SLOVA / KEY WORDS	61

ÚVOD

Lze považovat za jistou samozřejmost, že lidský život je ve vyspělých státech hoden nejvyšší možné ochrany, stejně jako převážně panuje shoda i v tom, že je hoden ochrany ještě před narozením. Do určité kolize s tímto názorem se však dostává problematika interrupcí. Interrupce, neboli umělé přerušování těhotenství, je záležitostí nejen medicínskou, nýbrž i právní, etickou, společenskou a náboženskou. Jedná se o nesmírně rozsáhlé téma, které nepřestává být aktuální, nicméně v této práci se budu zabývat především oblastí trestných činů proti těhotenství ženy, jež jsou zařazeny do první hlavy trestního zákoníku, která chrání život a zdraví osob, tedy dá se říci nedovolenými interrupcemi. V návaznosti na to se budu věnovat právní ochraně, zejména té trestněprávní, která je *nasciturovi* poskytována. Považuji zároveň za nezbytné, abych se na úvod v krátkosti zabývala i problematikou práva na život, jak jej zakotvuje Listina základních práv a svobod¹ (dále jen „Listina“) a Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.²

Mým hlavním cílem bude odhalit potenciální nedostatky v právní úpravě, zaměřit se na možná problematická místa a zjistit tak, zda je ochrana lidského plodu poskytovaná trestním právem dostatečná a úplná, či zda existují v právu mezery a možnosti provedení nedovoleného přerušování těhotenství bez patřičného trestněprávního postihu. Byť se v žádném případě necítím být povolána k tomu opravovat samotného zákonodárce, jsem odhodlána se pečlivě zaměřit na všechny možné slabiny právní úpravy trestných činů proti těhotenství ženy, a to mimo jiné i z důvodu, že se v dnešní společnosti, která se neustále vyvíjí a posouvá dopředu objevují neustále nové způsoby, jak páchat trestnou činnost.

Diplomová práce se člení do pěti kapitol a vychází z právního stavu ke dni 15. 12. 2020. V první kapitole se budu zabývat problematikou potenciálního rozporu interrupcí a práva na život. Ve druhé kapitole práce se budu věnovat historickému vývoji právní úpravy interrupcí, základním pojmům a teoretickému vymezení trestných činů proti těhotenství ženy. Třetí kapitola bude obsahovat souvislosti nedovolených interrupcí s dalšími trestnými činy. Čtvrtá kapitola je věnována určitým, dle mého názoru, problematickým místům právní úpravy. Jedná se například o hraniční okamžiky, dle kterých je lidskému plodu poskytována ochrana, nebo o ustanovení zajišťující beztrestnost těhotné ženy, která přerušuje své těhotenství v rozporu se zákonem. V poslední páté kapitole

¹ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

² Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

se budu krátce věnovat právní úpravě interrupcí ve světovém měřítku a následně polskou právní úpravou v porovnání s tou naší. Polsko jsem pro komparaci zvolila s ohledem na tamní přísnou ochranu počínajícího života a současně kvůli aktuálnímu vývoji ohledně akceptovatelnosti umělého přerušeni těhotenství.

1 PRÁVO NA ŽIVOT

Byť tato práce není zaměřená na legalitu (a morálnost) potratů jako takových, souvislost s problematikou práva na život jí nelze upřít. Právo na život je zakotveno v našem ústavním pořádku stejně jako v mnoha mezinárodních dokumentech, kterými je ČR vázána, a představuje jedno z nejdůležitějších základních lidských práv vůbec. Z toho důvodu je lidskému životu poskytována nejvyšší možná ochrana skrze prostředky trestního práva. Do kolize s tím se však dostává umělé přerušení těhotenství, které v podstatě představuje ukončení klíčícího života, a může se jevit jako porušení práva na život. Pro posouzení, zda tu takové porušení existuje, či nikoli, je zcela zásadní zodpovězení otázky, od jakého momentu vývoje lidského jedince je mu právo na život garantováno, a proto bude v krátkosti tato problematika nastíněna.

1.1 Listina základních práv a svobod

Článek 6 Listiny ve svém prvním odstavci, větě první zakotvuje garanci práva na život. Vychází přitom ze stanoviska, že lidský život začíná narozením a od té doby je mu poskytnutá plná ochrana. V návaznosti na to je ve větě druhé téhož článku stanoveno, že „*Lidský život je hoden ochrany již před narozením.*“ Jednalo se o jedno ze sporných ustanovení Listiny, neboť se vedly poměrně rozsáhlé diskuze ohledně jeho významu a aplikovatelnosti. Obzvláště odpůrci interrupcí odkazují právě na toto ustanovení, ze kterého se snaží dovodit nelegálnost umělého přerušení těhotenství a absolutní ochranu života před narozením, a poukazují na údajnou protiústavnost platného a účinného zákona o umělém přerušení těhotenství. Nicméně komentář k Ústavě ČR uvádí, že formulace „*hoden ochrany*“ není normou vyjadřující příkaz, zákaz či dovolení, ale spíše etickým výrokem nebo taky výrokem obsahujícím přání.³ Shodně se k tomuto vyjádřila například i soudkyně Ústavního soudu Kateřina Šimáčková: „*Obvyklé právní formulace zní: nesmí se, musí se, je zakázáno nebo dovoleno. Tato věta o životě před narozením říká: je hoden. Není to tedy příkaz, že musíme chránit embryo. Interpretovala bych to jako cíl, ke kterému*

³ PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. díl: Práva a svobody.* Praha: Linde, 2002, s. 68-69.

Shodně k tomu CÍSAŘOVA, Dagmar. *Ochrana lidského života jako základní lidské právo*, In: PAVLÍČEK, Václav. *Občanská a lidská práva.* Praha: Aleko, 1992, s. 124.

by měla naše společnost směřovat.“⁴ Dovožujeme tedy, že lidský život před narozením není chráněn stejnou měrou jako lidský život po narození, a vzhledem k tomu, že ochrana života před narozením tak není absolutní, není na místě hovořit o protiústavnosti zákona o umělém přerušení těhotenství, neboť z Listiny zákaz interrupcí nevyplývá.

1.2 Evropské a mezinárodní právo

1.2.1 Všeobecná deklarace lidských práv

Byť všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948 není pro státy závazná, je důležitým východiskem, co se týče základních lidských práv a svobod. Již ve svém prvním článku stanoví, že všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovni co do důstojnosti a práv. Pro tuto práci má význam záměrně užitě slovo „rodí“, které určuje rámec aplikace práv obsažených v Úmluvě. Svým významem slovo naznačuje, že člověkem se stáváme až od narození a od toho okamžiku nám také náleží veškerá práva v Úmluvě obsažená. Později byl odmítnut návrh na jeho odstranění, a to právě z důvodu vyloučení aplikace práv Úmluvy na lidský plod před narozením.⁵

1.2.2 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Stejně jako mnoho dalších dokumentů, i Mezinárodní pakt o občanských a politických právech⁶ stanoví právo na život, na rozdíl od výše zmíněné deklarace je však závazný pro signatářské státy včetně České republiky. Tento dokument odmítá tvrzení, že právo na život, jak je uvedené v článku 6, se vztahuje i na prenatální období lidského plodu. Naopak dokonce Výbor Spojených národů pro lidská práva, jehož úkolem je interpretace paktu, zdůraznil, že právo na ochranu života může být porušeno, pokud jsou ženy v důsledku restriktivní právní úpravy potratů vystaveny stavu ohrožujícímu život.⁷

⁴ ŠAVELKOVÁ, Jana. *Kdo má právo na život*. [online] em.muni.cz, 5. února 2013 [cit. 29. září 2020]. Dostupné na <<https://www.em.muni.cz/tema/3391-kdo-ma-pravo-na-zivot>>.

⁵ CENTER FOR REPRODUCTIVE RIGHTS. *Whose right to life?* [online]. reproductiverights.org, [cit. dne 30. září 2020]. Dostupné na <http://www.reproductiverights.org/sites/crr.civicaactions.net/files/documents/RTL_3%2014%2012.pdf>.

⁶ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1967 o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

⁷ Tamtéž.

1.2.3 Evropská Úmluva

Jedním ze zásadních dokumentů týkajících se ochrany lidských práv a základních svobod, je v evropském kontextu Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod⁸ (dále jen „Úmluva“). Česká republika (tehdejší Československo) se stala stranou Úmluvy v roce 1992. Úmluva ve svém čl. 2 stanovuje právo každého na život, nicméně Evropská komise pro lidská práva, stejně jako Evropský soud pro lidská práva, se cíleně vyhýbají odpovědi na otázku, od kdy přesně právo na život začíná, respektive zda ho lze přiznat i plodu, a tím pádem ponechávají smluvním státům prostor k podrobnější úpravě za podmínky, že základní rámec stanovený Úmluvou je dodržen⁹. To je dané zejména z důvodu citlivosti tématu a nedostatku konsenzu mezi evropskými státy ohledně otázky umělého přerušování těhotenství a ESLP tak volí cestu rozhodování každého případu jednotlivě.

1.3 Shrnutí

Ačkoli určitá míra ochrany může být přiznána lidskému plodu ještě před narozením, právo na život ve své absolutní podobě má až člověk, tedy narozený jedinec a přípustnosti interrupcí není porušením tohoto práva. V neposlední řadě je třeba zmínit, že samozřejmě existuje řada dalších dokumentů, které na tuto otázku dopadají, jako například Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, nebo Úmluva o právech dítěte,¹⁰ nicméně vzhledem k tomu, že tato práce není přímo zaměřená na souvislost potratů s právem na život a úkolem této kapitoly bylo jen přiblížit danou problematiku, považuji za přílišné odchylení se od trestního práva a smyslu této práce, pokud bych je více rozebírala.

Závěrem lze říci, že právní úprava umělého přerušování těhotenství není v žádném případě v rozporu s ústavním pořádkem ani s mezinárodními závazky ČR, protože absolutní ochrana plodu před narozením nevyplývá z Listiny ani z výše uvedených mezinárodních smluv.

⁸ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

⁹ Například Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. července 2004, Vo proti Francii, č. 53924/00

¹⁰ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 62/1987 Sb. o Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen; Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. o sjednání Úmluvy o právech dítěte;

2 PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTNÝCH ČINŮ PROTI TĚHOTENSTVÍ ŽENY

2.1 Vývoj právní úpravy

2.1.1 Zákon o umělém přerušení těhotenství

Umělé přerušení těhotenství, neboli usmrcení plodu ještě před porodem, je jevem, který se ve společnosti vyskytuje, ať už je trestně stíhán či nikoli. Umělé potraty nelze vymýtit ani nejpřísnějšími tresty, neboť taková trestní politika uplatňovaná v minulosti způsobila větší zlo, než je to, jemuž měla zabránit.¹¹ V zemích, kde je právní úprava umělého přerušení těhotenství velmi striktní, se totiž ženy často uchylují k nelegálním metodám přerušení těhotenství, což v konečném důsledku vede mnohdy i k ohrožení života a zdraví jich samotných.¹² To však v současné době není případ ČR, neboť umělé přerušení těhotenství je u nás regulováno již přes více než padesát let, původně zákonem č. 68/1957 Sb., o umělém přerušení těhotenství, nyní zákonem č. 66/1986 Sb., zákon o umělém přerušení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů, a prováděcí vyhláškou č. 75/1986 Sb. Nutno opět podotknout, že připuštění umělého přerušení těhotenství provedené v souladu se zákonem, tedy na žádost ženy či ze zdravotních důvodů (k tomuto výše), není v rozporu s mezinárodními dokumenty o ochraně lidských práv ani s Listinou základních práv a svobod.¹³

Zákonem č. 68/1957 Sb. bylo v Československu legalizováno umělé přerušení těhotenství. Do té doby, až na velmi málo výjimek z důvodů zdravotních, bylo umělé přerušení těhotenství považováno za trestný čin.

Přijetí zákona bylo motivováno jednak množstvím prováděných nelegálních potratů (k tomuto níže), jednak potřebou rozšíření péče o zdravý vývoj dítěte a rodiny a jednak tím, že potrat byl legalizován v SSSR a dalších zemích východního bloku (Bulharsko,

¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., sněmovní tisk 410/0

¹² Příkladem takové země je v současné době jistě Polsko, kde je množství nelegálně provedených potratů značně vysoké (neziskové organizace odhadují dohromady 80 000- 150 000 interrupcí ročně, z čehož je pouze několik stovek legálních). K tomu PRACNÝ, Martin. Interrupce: *Věčné téma polské společnosti*. [online]. právo21.online, 15. ledna .2019 [cit. 14. 11. 2020]. Dostupné na <<https://pravo21.cz/spolecnost/interrupce-vecne-tema-polske-spolecnosti>>. Vzhledem k nedávnému zpřísnění potratové politiky v Polsku se však domnívám, že lze očekávat další nárůst těchto čísel.

¹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až § 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C.H. Beck, 2012, s. 1633 (§ 159 TZ).

Maďarsko).¹⁴ Tento zákon umožnil přerušeni těhotenství z důvodů zdravotních a z důvodu zvláštního zřetele hodných.¹⁵ Důvody umělého přerušeni těhotenství byly uvedeny v prováděcí vyhlášce Ministerstva zdravotnictví č. 249/1957 Ú.l. Mezi demonstrativně uvedené důvody zvláštního zřetele hodné spadala například ztráta manžela, rozvrat rodiny, pokročilý věk ženy či okolnost nasvědčující že k otěhotnění došlo znásilněním.¹⁶

Současně účinný zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušeni těhotenství, ve znění pozdějších předpisů, již ve svém prvním paragrafu hovoří o svém účelu následovně: „Zákon upravuje umělé přerušeni těhotenství a se zřetelem na ochranu života a zdraví ženy a v zájmu plánovaného a odpovědného rodičovství stanoví podmínky pro jeho provádění.“¹⁷

Zákonodárce vnímal změnu celospolečenského klimatu a dal tak najevo, že ochrana života a zdraví a zájem na odpovědném rodičovství se dostává do popředí. Zákon má zejména přispívat k ochraně ženy před poškozením na zdraví, popřípadě úmrtím v důsledku neodborných a nelegálních zásahů a ke zlepšení podmínek pro svobodné rozhodování žen o mateřství a zároveň ke zvýšení jejich odpovědnosti a k uvědomělému přístupu k němu.

Zákon předvídá dva případy, kdy se přistupuje k umělému přerušeni těhotenství. Tím prvním případem je žádost ženy, kdy zákonodárce vychází z práva ženy rozhodovat o svém mateřství. K tomu se však připojují následující zákonem stanovené podmínky. Žena musí podat písemnou žádost, její těhotenství nepřesahuje délku 12 týdnů a nebrání jí v tom zdravotní důvody.¹⁸ Druhým případem je umělé přerušeni těhotenství ze zdravotních důvodů. V takovém případě se jedná o situace, kdy je ohrožen život nebo zdraví ženy, nebo zdraví a zdravý vývoj plodu či jde o geneticky vadný vývoj plodu,¹⁹ a žena s tímto postupem musí souhlasit. V těchto situacích se také uplatní časové omezení 12 týdnů těhotenství, nicméně zde již existují z tohoto omezení výjimky. První z nich je ohrožení života ženy či prokázání těžkého poškození plodu, případně neschopnost života plodu.

¹⁴ DUDOVÁ, Radka. *Interrupce v České republice: Zápas o ženská těla*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012, s. 45.

¹⁵ Zákon č. 68/1957 Sb., zákon o umělém přerušeni těhotenství, ve znění zákona č. 140/1961 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1962

¹⁶ Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 249/1957 Ú.l., kterou se provádí zákon o umělém přerušeni těhotenství, ust. § 2 odst. 2

¹⁷ Zákon č. 66/1986 Sb., zákon o umělém přerušeni těhotenství, ve znění pozdějších předpisů, ust. § 1

¹⁸ Tamtéž ust. § 4

¹⁹ Tamtéž ust. § 5

Druhou z nich jsou genetické důvody, přičemž v tomto případě jde těhotenství přerušit do 24 týdne těhotenství.²⁰

Přerušení těhotenství se děje v zdravotnickém zařízení, přičemž lékař (odborník pro obor gynekologie a porodnictví) je povinen ženu poučit o možných rizicích a důsledcích zákroku.

2.1.2 Trestní zákony

Vzhledem k tomu, že zákon o umělém přerušení těhotenství stanovuje případy, kdy je přípustné těhotenství přerušit, ostatní případy jsou a contrario nepřípustné dle zákona, čímž se dostáváme k problematice trestných činů proti těhotenství ženy.

První zmínky o usmrcení plodu či jiné období dnešního umělého přerušení těhotenství sahají historicky velmi daleko. V období středověku se jednalo zejména o odsuzování umělých potratů z hlediska křesťanské filosofie,²¹ neboť právě dle církve bylo a stále je umělé přerušení těhotenství považováno za velmi závažný hřích.²²

2.1.2.1. Tereziánský a Josefínský trestní zákon

Tereziánský trestní zákon z roku 1768 ještě následoval středověkou tradici a za zločin vyhnání plodu nadále stanovoval nejkrutější tresty včetně trestu smrti. Na vyhnání plodu bylo nahlíženo podobně, jako na vraždu. Až s příchodem Josefínského zákona o zločinech a trestech za ně z roku 1787 přišlo zmírnění trestů ukládaných za umělé potraty.²³

2.1.2.2. Zákon č. 117/1852ř.z., ze dne 27. května 1852, zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících

Tento zákon z roku 1852 navazuje na Josefínský zákon a umělé přerušení těhotenství upravuje v hlavě šestnácté nazvané „*O vyhnání plodu*“. V této hlavě jsou vymezeny dvě skutkové podstaty, a to vyhnání plodu vlastního a vyhnání plodu cizího.

Vyhnání plodu vlastního se dle § 144 dopustí „*Žena, která obmyslně podnikne jakékoliv jednání, jímž způsobí vyhnání svého plodu, anebo jímž se přivede takový porod,*

²⁰ Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 75/1986 Sb., kterou se provádí zákon o umělém přerušení těhotenství, ust. § 2

²¹ BAHOUNEK, Jiří. *Čtyři pohledy na interrupci*. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 51

²² Katechismus Par.2272: „*Přímá spolupráce při potratu je těžký hřích.*“

²³ KÜHN, Zdeněk. *Ochrana lidského plodu v trestním právu*. Praha: Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 1998. s. 13.

že dítě mrtvé na svět přijde, dopustí se zločinu“. Za tento nedokonáný trestný čin ženě hrozil žalář od 6 měsíců do jednoho roku, avšak za čin dokonáný to byl žalář na jeden rok až pět let. Tentýž nebo i přísnější trest hrozil otci dítěte, pokud byl spoluviníkem.²⁴

Vyhnání plodu cizího se pak dle §147 dopustil ten, „*kdo z jakéhokoliv obmyslu matce, proti její vůli a bez vědomí jejího, plod ze života vyžene, anebo vyhnati se pokusí.*“ Za tento trestný čin hrozil pachateli žalář od 1 do 5 let, pokud však byla matka uvedena v *nebezpečnosti* života či jí bylo ublíženo na zdraví, hrozil žalář až mezi 5 a 10 lety.²⁵ Z dnešního pohledu toto ustanovení můžeme pokládat za jakousi první obdobu trestného činu umělého přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy.

2.1.2.3. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ze dne 12. července 1950

V letech od vzniku samostatné Československé republiky hrála roli především judikatura. Bylo tomu tak proto, že snahy o reformu trestněprávní úpravy nevedly ke skutečným výsledkům a nový trestní zákon nebyl přijat. Judikatura se snažila překonat přísnost rakouského zákona, a to zejména s odkazy na obecné ustanovení o krajní nouzi. V případě, že vyhnání plodu bylo nutné, nebylo trestné. Nutnost se v průběhu let dle judikatury lišila. Zatímco na počátku 20. let bylo k naplnění znaku nutnosti potřeba „nebezpečí pro život těhotné bezprostředně hrozící“, na počátku 30. let se nutnost posuzovala dle zdravotního stavu či tělesného vývoje těhotné, nebo pokud zde byla obava, že by porodem byly život a zdraví těhotné vážně ohroženy.²⁶

Změna právní úpravy následovala až se zákonem č. 86/1950 Sb., trestní zákon, kde byl vymezen v hlavě šesté v § 218 trestný čin Usmrcení lidského plodu.²⁷ Kromě snížení sankce pro těhotnou ženu, která sama plod usmrtí a výslovné možnosti přerušit těhotenství z důvodů zdravotních a eugenických tento zákon od přechozí právní úpravy nepřinesl valné změny.²⁸

Podstatné však je, že úmyslné usmrcení plodu bez souhlasu těhotné ženy nebylo zařazeno do úpravy Usmrcení lidského plodu, ale bylo posuzováno jako způsobení těžké újmy na zdraví.²⁹

²⁴ Zákon č. 117/1852 ř.z., §§ 145, 146

²⁵ Zákon č. 117/1852 ř.z., § 148

²⁶ KÜHN: *Ochrana lidského plodu*, s. 14.

²⁷ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, znění účinné ke dni 1. srpna 1950

²⁸ KÜHN: *Ochrana lidského plodu*, s. 16-17.

²⁹ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ust. § 75 odst. 13 písm. h)

I přes zavedení výjimky ze zdravotních a eugenických důvodů však počet nelegálních potratů v letech 1950-1957 činil minimálně 100 tisíc ročně, mnohdy s fatálními následky pro těhotnou ženu. Nelegální potrat představoval pro generaci žen mezi lety 1870–1954 relativně častou zkušenost.³⁰ V letech 1953-1955 bylo úředně registrováno 122 úmrtí žen jako prokazatelný následek neodborně provedeného nelegálního potratu.³¹

Přijetím zákona č. 68/1957 Sb., o umělém přerušení těhotenství (viz výše) bylo zrušeno ustanovení § 218 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, a došlo k legalizaci umělého přerušení těhotenství.

2.1.2.4. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ze dne 29. listopadu 1961

V tomto trestním zákoně už se objevují trestné činy nedovoleného přerušení těhotenství, a to v hlavě sedmé – trestné činy proti životu a zdraví, konkrétně v §§227-229, nicméně právní úprava skutkových podstat není stále tak rozsáhlá, jako v dnešním trestním zákoníku. Vymezeny jsou následující skutkové podstaty:

- pomoc či svádění těhotné ženy k tomu, aby sama těhotenství přerušila, či aby jiného požádala, nebo mu dovolila, aby její těhotenství přerušil,
- přerušení těhotenství ženy s jejím souhlasem a jako kvalifikovaná skutková podstata přerušení těhotenství ženy bez jejího souhlasu.

Na rozdíl od předchozí právní úpravy, usmrcení plodu bez souhlasu těhotné ženy zde již není kvalifikováno jako těžká újma na zdraví, ale došlo k vytvoření skutkové podstaty v § 228 odst. 3 – umělé přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy.

V návaznosti na legalizaci interrupce bylo v tomto zákoně zakotveno ustanovení zaručující nepodmíněnou beztrestnost těhotné ženě, která sama své těhotenství přeruší. Toto bylo v podstatě převzato do dnešního trestního zákoníku.

2.1.2.5. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ze dne 8. ledna 2009

Dostáváme se k trestnímu zákoníku účinnému nyní,³² ve kterém jsou předmětné trestné činy zařazeny do Hlavy I. (zvláštní části) – Trestné činy proti životu a zdraví, díl 4. Trestné činy proti těhotenství ženy. Oproti předchozí právní úpravě se zde objevil zvlášť trestný čin nedovoleného přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy a nikoli pouze

³⁰ DUDOVÁ, Radka. Interrupce v socialistickém Československu z Foucaultovské perspektivy. *Gender, rovné příležitosti a výzkum*. 2009, roč. 10, č. 1, s. 28.

³¹ RADVANOVÁ, Senta. Přerušení těhotenství. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 1968, č. 2, s. 89.

³² K datu psaní této diplomové práce

jako kvalifikovaná skutková podstata. Ve zbytku byly víceméně převzaty skutkové podstaty z předchozího zákona 1961, pouze s menšími a zejména systematickými úpravami.

2.2 Vymezení základních pojmů

Pro správné rozlišení a pochopení daných trestných činů je zcela zásadní porozumět pojmům užitým jak v samotném zákoně, tak i těm souvisejícím. Zejména je nutné stanovit určitá časová rozhraní. V následujících podkapitolách proto budou z hlediska trestněprávního i medicínského tyto pojmy co nejpřesněji vysvětleny.

2.2.1 Těhotenství, těhotná žena

V naší trestněprávní teorii je za těhotnou ženu považována žena v období od početí do počátku porodu.³³

Těhotenství je stav od nidace, což je uhnízdění nebo zachycení oplodněného vajíčka v děložní sliznici, do počátku porodu³⁴. Počátek porodu je okamžik kdy plod přechází v živého člověka, od této chvíle by se tedy nejednalo o usmrcení plodu, nýbrž o úmyslné usmrcení člověka, a proto by jej bylo třeba kvalifikovat jako trestný čin vraždy.³⁵ V případě umělého oplodnění zavedením oplodněného vajíčka do těla matky je také počátkem těhotenství okamžik uhnízdění tohoto vajíčka v děloze.³⁶

2.2.2 Porod

Porodem (lat. *partus*) je nazváno ukončení těhotenství narozením dítěte, živého či mrtvého. Dítě je narozeno živé, pokud po vypuzení (případně vynětí) z těla matky dýchá nebo projevuje alespoň jednu ze známek života (např. srdeční činnost). Mrtvě narozeným dítětem je dítě bez známek života, je-li jeho hmotnost více než 500 g, případně nelze-li hmotnost určit, je narozeno po 22. týdnu těhotenství.

Počátek porodu z hlediska lékařské teorie je určen zahájením děložní činnosti, která vede k rozšiřování děložního hrdla a branky. Kontrakce v tuto chvíli nepřesahují 1-2 za deset minut. Jedná se o tzv. mechanismus první doby porodní.³⁷ Počátkem porodu je ukončeno období těhotenství, k tomu více v kapitole 4.1.

³³ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1634 (§ 159 TZ).

³⁴ BAHOUNEK: *Čtyři pohledy na interrupci*, s. 49

³⁵ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1634 (§ 159 TZ).

³⁶ BAHOUNEK: *Čtyři pohledy na interrupci*, s. 49

³⁷ HÁJEK, Zdeněk a kol. *Porodnictví*. Praha: Grada Publishing, 2014. s.175.

Porod předčasný (lat. *partus praematurus*) je klasifikován jako porod od 22. týdne těhotenství do 37. týdne těhotenství.

2.2.3 Umělé přerušeni těhotenství

Za umělé přerušeni těhotenství (lat. *abortus artificialis*) lze z trestněprávního hlediska považovat jakékoli jednání směřující k usmrcení lidského plodu. Výraz „přerušeni“ však může být zavádějící, protože provedeným zákrokem je těhotenství zcela ukončeno.³⁸ U umělého přerušeni těhotenství nezáleží na použitých prostředcích³⁹, tzn. může jít o prostředky mechanické (například propíchnutí plodové vody pletací jehlicí či drátem), chemické (například tzv. potratová pilulka či odvary z nejrůznějších bylin) nebo operativní zákroky (kyretáž), nicméně musí zde být patrný úmysl plod usmrtit. Za umělé přerušeni těhotenství lze považovat i vyvolání předčasného porodu, i zde však pouze pokud je vedeno úmyslem plod usmrtit.⁴⁰

Uměle přerušiti těhotenství ve smyslu trestního zákoníku lze jen v době, kdy plod je živý. Jestliže plod odumřel a jedná se pouze o jeho odstranění, je tento zákrok samozřejmě přípustný v případě, že byl proveden lege artis.⁴¹

Z hlediska lékařského, umělé přerušeni těhotenství, které je provedeno po 22. týdnu těhotenství, se nepovažuje za potrat, ale za předčasný porod. Potratem se rozumí situace, kdy plod po úplném vypuzení z matčina těla má porodní hmotnost nižší než 500 g, neprojevuje ani jednu ze známek života a těhotenství trvá dobu kratší než 22 týdnů.⁴² Nakolik však jde podle medicínské teorie o přerušeni těhotenství nebo předčasný porod není pro právní posouzení relevantní, pokud je jednání vedeno úmyslem usmrtit plod.

2.3 Vymezení skutkových podstat trestných činů proti těhotenství ženy

Trestní zákoník chrání těhotnou ženu vůči zásahům směřujícím k nelegálnímu přerušeni jejího těhotenství a navazuje tak zároveň na platný a účinný zákon o umělém přerušeni těhotenství. Skutkové podstaty jsou formulovány a za sebou řazeny tak, aby vyjadřovaly odstupňování ochrany z hlediska chráněného zájmu na počínajícím lidském životě a zároveň zdraví matky.⁴³

³⁸ BAHOUNEK: *Čtyři pohledy na interrupci*, s. 49

³⁹ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1634 (§ 159 TZ).

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ Tamtéž s. 1635

Postupem lege artis se rozumí zdravotní péče poskytovaná v souladu s dostupnými poznatky lékařské vědy.

⁴² HÁJEK a kol.: *Porodnictví*, s. 240.

⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., sněmovní tisk 410/0

2.3.1 Nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy - §159 TZ

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo bez souhlasu těhotné ženy uměle přeruší její těhotenství (§ 159 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Nedostatek souhlasu je dán tím, že pachatel překoná odpor těhotné ženy nebo zneužije situace, kdy tato žena není schopná svůj nesouhlas vyjádřit. Za souhlas samozřejmě nelze považovat jakkoli vynucené svolení, např. pod pohrůžkou násilí. K nedostatku souhlasu v rámci poskytování neodkladné lékařské péče viz níže.

Objektem tohoto trestného činu je život lidského plodu.⁴⁴ Pokud jde o vymezení nascitura, je logické, že se dostaneme i do jiných odvětví, než je právo, protože určení počátku a vývoje lidského života není jen otázkou právní, ale především otázkou biologickou. To ovšem neznamená, že by právo nemělo biologii a medicínu respektovat.⁴⁵ Tomu, kdy začíná a končí období, po které je život plodu hodnotou chráněnou trestním právem je však níže věnovaná samostatná kapitola.

Pokud tedy pomineme problematiku určení období, kdy je plod chráněn, je dalším důležitým pojmovým znakem trestněprávního pojetí lidského plodu jeho přítomnost v těle matky, což naznačuje již samotné slovo „těhotenství“ zmíněné ve skutkové podstatě. V návaznosti na vývoj medicíny však bude pravděpodobně do budoucna možno uvažovat o upuštění od tohoto znaku.⁴⁶ Lidský plod však musí v době započetí jednání být živý.⁴⁷ Pokud by se jednalo o vědomé odstranění odumřelého plodu z těla matky, byť i nějakým nezákonným způsobem, nemohlo by takové jednání být kvalifikováno jako trestný čin dle § 159, neboť zde není dán úmysl plod usmrtit. Odlišná je situace, kdy pachatel neví, že plod již odumřel, a pokusí se těhotenství přerušit. V takovém případě by se jeho jednání posoudilo jako pokus na nezpůsobilém předmětu útoku.

Vzhledem k tomu, že zdraví a život ženy bývají tímto trestným činem také ohroženy, lze dovodit, že je chráněna i tělesná integrita těhotné ženy, taktéž pak její život a zdraví.⁴⁸ Dříve byl chráněn také zájem státu na populaci,⁴⁹ jednalo se však spíše o „produkt“ socialistické éry.

⁴⁴ DRAŠTÍK a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku I.*, s. 918 (§ 159 TZ, FREMR, R.)

⁴⁵ VALC, Jakub. *Právní status a postmortální ochrana nascitura v České republice*. Časopis pro právní vědu a praxi. [online]. 2018, č. 4, s 629-647. [cit. 15. 11. 2020] Dostupné na <<https://journals.muni.cz/cvpv/article/view/9423>>.

⁴⁶ KÜHN: *Ochrana lidského plodu*, s. 7

⁴⁷ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1634 (§ 159 TZ).

⁴⁸ NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 69

⁴⁹ KÜHN: *Ochrana lidského plodu*, s. 23.

Pachatelem trestného činu může být kdokoli. U pachatele se nevyžaduje žádná zvláštní vlastnost nebo postavení (nemusí se jednat o osobu medicínsky vzdělanou).⁵⁰

Od toho, co zákonodárce přikročil k zásadní změně v rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a namísto taxativního výčtu trestných činů, kterých se právnická osoba dopustit mohla, s účinností od 1. 12. 2016 stanovil v § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, obecnou trestní odpovědnost právnických osob za všechny trestné činy, s výjimkou těch vyjmenovaných,⁵¹ může být i právnická osoba pachatelem trestných činů proti těhotenství ženy. Domnívám se, že nejčastěji bude v úvahu připadat odpovědnost zdravotnických zařízení v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, mezi které řadíme i umělé přerušování těhotenství.⁵² Z toho, že za právnickou osobu vždy jednájí fyzické osoby, nelze vyvozovat, že by tím byla vyloučena její odpovědnost za zaviněné protiprávní jednání. Trestní odpovědnost právnické osoby je totiž založena na přičitatelnosti jednání fyzické osoby.⁵³ V případě, že podmínka přičitatelnosti bude splněna, je na místě stíhat pro tento trestný čin i zdravotnické zařízení (či jinou právnickou osobu) za současného stíhání lékaře, jako fyzické osoby, která se jednání dopustila.

Z hlediska subjektivní stránky je vyžadován úmysl, který směřuje k usmrcení plodu.⁵⁴ Za úmysl plod usmrtit se v tomto smyslu považuje v rámci jednání, které vedlo k vyvolání předčasného porodu, i úmysl směřující k vyloučení donošení plodu, a tím pádem i vyloučení narození životaschopného dítěte.⁵⁵ Nedostatek takového speciálního úmyslu má vliv na právní kvalifikaci činu.

Vůle usmrtit plod se musí projevit v jednání pachatele, byť nemusí být navenek demonstrována žádným výslovným prohlášením. Vyplývat může zejména ze souhrnu učiněných kroků vedoucích k takovému následku, z jejich sledu a z okolností, za nichž jsou činěny.⁵⁶ Například Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí⁵⁷ dovodil úmysl z jednání

⁵⁰ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1635 (§ 159 TZ).

⁵¹ JELÍNEK, Jiří. *Ještě k rozsahu kriminalizace jednání právnických osob.* [online] bulletin-advokacie.cz, 30. dubna 2017 [cit. 15. 11. 2020]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/jeste-k-rozsahu-kriminalizace-jednani-pravnickych-osob>>.

⁵² Zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, § 2 odst. 3

⁵³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné. 4. díl. Trestní odpovědnost právnických osob. Změny v trestních zákonech po I.1. 2010.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 29-30.

⁵⁴ Usmrcení plodu z nedbalosti se posuzuje jako nedbalostní TČ těžkého ublížení na zdraví.

⁵⁵ DRAŠTÍK a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku I.*, s. 918 (§ 159 TZ, FREMR, R.)

⁵⁶ Tamtéž s. 102 (§ 15 TZ, SOTOLÁŘ, A.)

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 1968, sp. zn. 7 Tz 58/1967

pachatele, kterým usiloval o to, aby těhotenství poškozené bylo uměle přerušeno, prohlášením, že si ji vezme za manželku jen tehdy, dá-li si těhotenství uměle přerušit a následně pak především z jeho dotazů, kde poškozená cítí pohyby dítěte a opakovaných úderů přímo do této oblasti. V potaz soud vzal i vědomost pachatele o pokročilém stupni těhotenství.

V návaznosti na to je důležité upozornit, že právě vědomost (případně i mylné přesvědčení) o existenci těhotenství je pro posouzení jednání pachatele velmi důležitým atributem. Pokud pachatel ví, že žena není těhotná, nemůže se dopustit trestného činu umělého přerušení těhotenství, protože v takovém případě u něj logicky ani nemůže být přítomen úmysl usmrtit plod. Příkladem z judikatury je případ lékaře, který předstíral umělé přerušení těhotenství za úplatu, ačkoli věděl, že poškozená není těhotná. Naplnil tak skutkovou podstatu trestného činu podvodu a nikoli trestného činu umělého přerušení těhotenství.⁵⁸ Přes to, že daný případ se netýkal trestného činu dle § 159, nýbrž dle § 160 TZ, uvádím jej pro zdůraznění skutečnosti, že pachatel musí jednat v přesvědčení o existenci těhotenství, aby mohl naplnit skutkovou podstatu trestných činů proti těhotenství ženy. Naopak má-li pachatel mylně za to, že žena je těhotná a pokusí se bez jejího souhlasu domnělé těhotenství přerušit, půjde o případ pokusu na nezpůsobilém předmětu útoku, neboť přesto, že reálně nemůže dojít k dokonání TČ, úmysl je dán.⁵⁹

V odstavcích 2 až 4 jsou uvedeny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, např. spáchání činu na ženě mladší osmnácti let, spáchání činu zneužívaje tísně nebo závislosti těhotné ženy nebo způsobení těžké újmy na zdraví. Odstavec 5 stanoví, že příprava je trestná, což jen potvrzuje důležitost zájmu chráněného TZ.

2.3.2 Nedovolené přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy - § 160 TZ

Trestného činu dle § 160 TZ se dopustí ten, kdo se souhlasem těhotné ženy úmyslně přeruší její těhotenství jinak než způsobem přípustným podle zákona. Skutková podstata zde přímo odkazuje na zákon o umělém přerušení těhotenství. Jak je uvedeno výše, tento zákon provádí vyhláška ministerstva č. 75/1986 Sb., která mimo jiné stanoví i zdravotní důvody, pro které nelze těhotenství přerušit a činí je tak nedovoleným. K tomuto lze připomenout, že při respektování zásady zákonnosti *nullum crimen sine lege scripta*, může být pramenem trestního práva pouze zákon a je vyloučeno, aby z hlediska

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 1991, sp. zn. 6 Tz 116/91.

⁵⁹ K tomu Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 1955, sp. zn. 1 Tz 273/54. „*Ten, kdo (...) provede na ní zákrok v úmyslu usmrtit její neexistující plod (...), dopouští se pokusu trestného činu usmrcení lidského plodu podle §§ 5, 218 odst. 2 tr. zák.*“

trestnosti a trestních sankcí bylo postupováno za užití podzákoných norem. Tuto skutečnost vytýkal u Nejvyššího soudu obžalovaný v případě sp. zn. 3 Tdo 424/2017. Nejvyšší soud však k tomuto uvedl, že daná zásada sama o sobě neznamená, že by naplnění určitých trestněprávních pojmů z hlediska jejich výkladu nemohlo být stanoveno právě v podzákoných normách (ke srovnání uvedl např. § 154 TZ, kterým je vláda zmocněna, aby nařízením stanovila, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci). Dále Nejvyšší soud neshledal, že by předmětná vyhláška v dotčených ustanoveních nepřipustným způsobem měnila a rozšiřovala zákon o umělém přerušení těhotenství, protože ten sám pojednává o zdravotních důvodech, pouze jejich konkretizaci lze nalézt ve vyhlášce.⁶⁰ Následně i Ústavní soud tento názor Nejvyššího soudu považoval za adekvátní.⁶¹ V závěru tedy skutečnost, že některé z podmínek pro provádění umělého přerušení těhotenství, stanovené vyhláškou, není porušením základních principů trestního práva stejně jako není porušením ústavního pořádku.

Od předchozího trestného činu dle § 159 se tento liší v postoji těhotné ženy k přerušení jejího těhotenství. Souhlas může být dán výslovně, ale i konkludentně, například přikývnutím hlavou či jiným gestem.⁶² Podle zák. o umělém přerušení těhotenství může žena, která nedovršila šestnácti let, podstoupit interrupci pouze se souhlasem zákonného zástupce (§ 6 odst. 1). Lékař, který by provedl interrupci na žádost, respektive se souhlasem dívky mladší šestnácti let, avšak bez souhlasu jejího zákonného zástupce, by tak naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu dle § 160 TZ, byť by ve všech jiných ohledech byl zákrok proveden správně. Absence souhlasu zákonného zástupce způsobuje rozpor se zák. o umělém přerušení těhotenství a činí je tak nedovoleným, ale z hlediska subjektivního postoje těhotné dívky je souhlas dán, proto předpokládám, že je obvykle na místě kvalifikace dle § 160 TZ a nikoli dle § 159 TZ. Nepopírám však, že by mohl existovat případ dívky mladší šestnácti let, která nedosáhla dostatečné rozumové a volní vyspělosti, případně by byla stížena duševní poruchou bránící jí plně chápat význam svého jednání a takto poskytnuté svolení by neobstálo jako souhlas pro kvalifikaci dle § 160 TZ, tudíž by jednání pachatele bylo třeba kvalifikovat dle § 159 TZ.

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. srpna 2017, sp. zn. 3 Tdo 424/2017

⁶¹ Usnesení Ústavního soudu, kterým se odmítá ústavní stížnost, ze dne 16. ledna 2018, sp. zn. III.ÚS 3444/17

⁶² DRAŠTÍK a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku. I.*, s. 921 (§ 160 TZ, FREMR, R.)

Pachatelem opět může být kdokoli včetně právnických osob (např. zdravotnické zařízení, které nesplňuje podmínky pro výkon interrupce dle zákona o umělém přerušení těhotenství a prováděcích předpisů, a přesto v takovém zdravotnickém zařízení k umělému přerušení těhotenství dochází) kromě samotné těhotné ženy, protože tu chrání zvláštní ustanovení o beztrestnosti (§ 163). Pokud se pachatel mylně domnívá, že těhotná žena s přerušením těhotenství souhlasí, bude jeho jednání posuzováno podle ustanovení o skutkovém omylu.⁶³ Další odlišností je možnost uložení trestu zákazu činnosti. Tato sankce svým smyslem bude dopadat zejména na lékaře, kteří se v rámci své praxe dopouští umělého přerušení těhotenství v rozporu se zákonem, např. jejich ambulance nesplňuje podmínky pro provedení zákroku,⁶⁴ nebo těhotenství ženy již nelze přerušit pro jeho pokročilost. Znakem kvalifikovaných skutkových podstat je např. spáchání činu na ženě mladší osmnácti let, získání značného prospěchu pro sebe či jiného nebo soustavnost páchání.

2.3.3 Pomoc těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství a svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství - § 161 a 162 TZ

Vzhledem k tomu, že dle stávající právní úpravy se těhotná žena trestného činu souvisejícího s přerušením svého těhotenství nemůže dopustit (§ 163 TZ), jsou konstruovány dvě samostatné skutkové podstaty postihující škodlivé jednání spočívající v pomoci a svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství jinak, než způsobem přípustným podle zákona. Tyto trestné činy bývají někdy označovány jako tzv. zvláštní formy zdánlivé trestné součinnosti. Zdánlivá trestná součinnost je taková, která de iure skutečnou trestnou součinností není, protože chybí nějaký z jejích pojmových znaků,⁶⁵ de facto se však na činu podílí více osob.⁶⁶ Zvláštní formy zdánlivé trestné součinnosti jsou konstruovány z důvodu potřeby kriminalizovat společensky škodlivé jednání, které však nelze postihnout dle obecných ustanovení. Pomoc a svádění k nedovolenému přerušení těhotenství sem spadají z důvodu beztrestnosti činu, kterého se těhotná žena dopouští a

⁶³ Tamtéž s. 919

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. srpna 2017, sp. zn. 3 Tdo 424/2017

⁶⁵ Trestnou součinností se rozumí kvalifikovaná forma trestné činnosti vyznačující se dvěma či více jejími (trestně odpovědnými) subjekty, jedním společným nebo hlavním trestným činem a s ním souvisejícím činem vedlejším, vzájemnou nebo aspoň jednostrannou propojeností subjektivních a objektivních stránek jednání zúčastněných subjektů. KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012. s. 370

⁶⁶ Tamtéž

jedná se tedy nadále o činnosti jediného pachatele (případně více ale samostatných pachatelů).⁶⁷

Co se týče trestného činu pomoci dle § 161, objektivní stránka spočívá v pomáhání těhotné ženě, aby své těhotenství sama přerušila, nebo jiného požádala nebo jinému dovolila, aby bylo její těhotenství přerušeno jinak než v souladu se zákonem. Pojetí pomoci je zde nutno vykládat ve smyslu § 24 odst. 1 písm. c) TZ, jde tedy o vytváření podmínek, které uskutečnění činu nějakým způsobem usnadňují.⁶⁸ Její formy mohou být velice různorodé, může se jednat jak o pomoc fyzickou (např. opatření prostředků k provedení interrupce, odstranění překážek), tak o pomoc psychickou (např. rada, utvrzení). Co do subjektivní stránky předpokládá pomoc dle § 161, že pachatel sám jedná v úmyslu, aby jemu známý úmysl těhotné ženy byl uskutečněn.⁶⁹ Kvalifikovaná skutková podstata obsahuje okolnost, že je čin spáchán na ženě mladší osmnácti let nebo že pachatel přispěje k těžké újmě na zdraví těhotné ženy, nebo k její smrti. Pojem „*přispěje-li*“ je užit záměrně, protože sám pachatel těžkou újmou na zdraví či smrtí těhotné ženy nezpůsobí, nýbrž je způsobena jinou osobou, případně samotnou těhotnou ženou.⁷⁰ Nalézt hranici mezi přispěním k újmě či smrti a způsobením daných následků se však může v určitých situacích jevit obtížné. Příkladem takové situace může být zprostředkování nesterilního nástroje, který způsobí infekci a ta povede k sepsi a následné smrti těhotné ženy. Jelikož žena si nezpůsobí smrt sama mechanicky, ale přivodí si infekci nesterilním nástrojem a může být dána příčinná souvislost mezi smrtí a nedbalostním jednáním ve formě poskytnutí takového nástroje, lze uvažovat o odpovědnosti za trestný čin usmrcení z nedbalosti dle § 143 odst. 1 TZ. Osobně bych se však přiklonila k názoru, že takové jednání ještě pořád naplňuje pojem „*přispění*“ dle kvalifikované skutkové podstaty § 161. Pachatel sám nástrojem těhotné ženě infekci nezpůsobí, navíc může předpokládat, že žena nástroj vydesinfikuje než se pokusí přerušit své těhotenství, nebo ji o tom může dokonce poučit a dále mezi vznikem infekce a smrtí způsobenou sepsí organismu je dostatečný časový rozestup na to, aby například žena vyhledala lékařskou pomoc, díky které by bylo možno smrti zabránit. Naopak v případě, že by pachatel např. těžkou újmou na zdraví způsobil úmyslně sám, bylo by nutno takové jednání vyjádřit souběhem.

⁶⁷ Tamtéž s. 374-375

⁶⁸ Tamtéž s. 359

⁶⁹ Srov. DRAŠTÍK a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku I.*, s. 212 (§ 24 TZ, SOTOLÁŘ, A.)

⁷⁰ DRAŠTÍK a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku I.*, s. 924 (§ 161 TZ, FREMR, R.)

Svádění dle § 162 TZ oproti tomu spočívá v jednání s úmyslem vzbudit v ženě rozhodnutí k nedovolenému přerušení těhotenství.⁷¹ I zde existují různorodé formy daného jednání, může se jednat o verbální i písemné projevy, žádosti, přesvědčování či výzvy.⁷² Trestné je již pouhé svádění těhotné ženy k nelegálnímu přerušení těhotenství a není zde podmínkou, aby se žena o přerušení těhotenství pokusila (na rozdíl od účastenství).⁷³ Svádění k přerušení těhotenství v souladu se zákonem není trestné.

Dopustí-li se pachatel jak pomoci, tak svádění k umělému přerušení těhotenství, bude postižen pouze pro trestný čin dle § 162 TZ, a to v souladu se zásadou subsidiarity, neboť trestný čin dle § 161 TZ je v tomto případě v poměru subsidiarity k § 162 TZ.⁷⁴ Svádění je závažnější formou trestné činnosti a zároveň je přísněji trestáno.

Pachatelem může být opět kdokoli, včetně právnických osob, jak jsem zmiňovala již výše, nicméně vzhledem k odlišné povaze těchto dvou trestných činů, kdy nejde přímo o výkon nedovolené interrupce, si dovoluji se k otázce právnické osoby jako pachatele vrátit. Podle profesora Šámala je totiž možné uvažovat o trestných činech, které by mohly být ze zákona o trestní odpovědnosti právnických osob vynechány a jako příklad uvádí právě trestné činy proti těhotenství ženy, zejména pokud jde o trestný čin pomoci těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství podle § 161 TZ či trestný čin svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství podle § 162 TZ.⁷⁵ V současné době mi není znám případ, kdy by z těchto trestných činů byla obviněna právnická osoba. Jistě si ale lze představit situaci, kdy může existovat právnická osoba nebo i jejich síť, která například zprostředkovává nebo informuje o možnostech nelegálních potratů. Teoreticky se tedy právnická osoba těchto trestných činů dopustit může, v opačném případě by je zákonodárce uvedl do výčtu ustanovení § 7 TOPO. Pouhá dosavadní absence této kriminality tak podle mého názoru není důvodem pro vyloučení těchto trestných činů z TOPO a v případě, že v souvislosti s činností zdravotnického zařízení či jiné právnické osoby v budoucnu ke spáchání těchto trestných činů dojde, jsem přesvědčena, že nepostačuje vyvodit pouze trestní odpovědnost konkrétních fyzických osob.

⁷¹ Tamtéž s. 925 (§ 162 TZ, FREMR, R.)

⁷² Srov. DRAŠTÍK a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku I.*, s. 210-211 (§ 24 TZ, SOTOLÁŘ, A.)

⁷³ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1650 (§ 162 TZ).

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel. K trestní odpovědnosti právnických osob po novele provedené zákonem č. 183/2016 Sb. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 11-12. s. 247

3 VZTAH K JINÝM TRESTNÝM ČINŮM

Ustanovení dílu trestných činů proti těhotenství ženy nejsou v trestním zákoníku jediná, která mají za úkol chránit těhotnou ženu a nascitura. Jedná se o zpřísnění postihu trestných činů spáchaných vůči těhotné ženě a dále pak o trestný čin těžkého ublížení na zdraví. Odlišujícím kritériem mezi danými trestnými činy bývá zpravidla subjektivní stránka, proto je nutno posuzovat každý případ ad hoc, nikoli zařadit automaticky jednání, které vyvolalo smrt plodu, pod trestný čin proti těhotenství ženy.

3.1 Těžké ublížení na zdraví

Pro právní kvalifikaci a následně i pro právní sankci je nutné rozlišovat, zda se pachatel vůči těhotné ženě dopustil trestného činu nedovoleného umělého přerušení těhotenství, nebo zda naplnil skutkovou podstatu trestného činu těžkého ublížení na zdraví dle § 145 nebo § 147 TZ. Podle těchto ustanovení je trestné způsobení těžké újmy na zdraví vymezené v § 122 odst. 2 TZ jako vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění, které je zároveň i některým z uvedených případů v písmenech a) až i). Jedním z nich je dle písmene g) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu.

Poměrně zásadním se stalo rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1968, které stanovilo, že násilné jednání vůči těhotné ženě v úmyslu přerušit bez jejího souhlasu těhotenství, vykazuje znaky trestného činu nedovoleného přerušení těhotenství, a nikoliv znaky trestného činu ublížení na zdraví.⁷⁶ Opačný názor však zastává profesor Šámal, který ve svém komentáři poukazuje na nepoužitelnost zmíněného rozhodnutí. Dle něj pouhé *brachiální násilí* vůči tělu ženy nelze považovat za trestný čin umělého přerušení těhotenství, a to ani v případě, že je toto násilí vedeno úmyslem plod usmrtit.⁷⁷ Svou argumentaci opírá o fakt, že zákon hovoří výslovně o *umělém* přerušení těhotenství, jakožto o specifickém způsobu jednání kdežto ustanovení § 122 odst. 2 písm. g) používá slova *vyvolání potratu* nebo *usmrcení plodu*. Tento přístup podporuje i samotná definice umělého přerušení těhotenství dle lékařské nauky.⁷⁸ Poněkud problematickým zde však zůstává úmysl usmrtit plod. V tom samém komentáři totiž profesor Šámal uvádí, že ustanovení § 122 odst. 2 písm. g) je použitelné pouze pro případy nedbalostně způsobené

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 1968, sp. zn. 7 Tz 58/1967

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až § 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C.H. Beck, 2012, s. 1635 (§ 159 TZ).

⁷⁸ HÁJEK a kol.: *Porodnictví*. s. 246 a s. 461-462.

těžké újmy na zdraví, neboť „úmyslné vyvolání potratu (přerušeni těhotenství) se posuzuje jako trestný čin nedovoleného přerušeni těhotenství podle § 159 nebo § 160.“⁷⁹ Situaci násilí vůči těhotné ženě, které je však vedeno speciálním úmyslem plod usmrtit tedy komentář řeší poměrně nejasně.

Jiný komentář k trestnímu zákoníku souhlasně uvádí, že násilí vůči ženě, které má za následek potrat by mělo být posouzeno jako způsobení těžké újmy na zdraví a zároveň říká, že vyvolání potratu dle § 122 odst. 2 písm. g) je každé jednání, které má za následek přerušeni těhotenství dříve, než dojde k porodu.⁸⁰ Tento komentář tedy neomezuje způsobení těžké újmy na zdraví dle § 122 odst. 2 písm. g) pouze na nedbalostní jednání a nevytváří tak rozpor mezi svými jednotlivými pasážemi.

Také já se domnívám, že ačkoli násilí vůči těhotné ženě v podobě útoku na její břišní oblast (kopy, údery pěstí či jiným předmětem, kleknutí na břicho), ze kterého jde dovodit úmysl usmrtit plod, je jistě způsobilé těhotenství ukončit, nenaplnuje pojem umělé přerušeni těhotenství, tak jak jej chápe odborná medicínská literatura a koneckonců i obě dvě zmíněné komentářové literatury. Nepoužitelnost výše zmíněného rozhodnutí Nejvyššího soudu dovozují z toho, že Nejvyšší soud rozhodoval případ v době, kdy právní úprava definovala těžkou újmu na zdraví dle § 89 odst. 7 písm. g) zák. č. 140/1961, trestní zákon, ve znění tehdejších předpisů, pouze jako vyvolání potratu. Vzhledem k tomu, že v daném případě ale došlo k předčasnému porodu, přistoupil Nejvyšší soud na základě znaleckého dokazování k výkladu, že toto vyvolání předčasného porodu, i když narozené dítě není životaschopné, nelze považovat za vyvolání potratu ve smyslu výše citovaného ustanovení a nelze ho proto posoudit jako těžkou újmu na zdraví.⁸¹ V současné době by však již tato argumentace dle mého názoru nemohla uspět, vzhledem k tomu, že těžká újma na zdraví je definována jako „vyvolání potratu či usmrcení plodu“. Toto potvrzuje i rozhodovací praxe soudů od účinnosti nyní platného trestního zákoníku, například Krajský soud v Ústí nad Labem posoudil jednání obviněného, který fyzicky napadl svoji družku v úmyslu přivodit jí potrat plodu s vědomím, že se poškozená nachází v 19. týdnu těhotenství, a to tím způsobem, že jí několikrát udeřil pěstí do trupu a končetin a klekl na břicho poškozené se slovy "já z tebe to dítě dostanu", jako jednání naplňující základní skutkovou podstatu zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, odst. 2 písm. b)

⁷⁹ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku I.*, (§ 122 TZ)

⁸⁰ DRAŠTÍK a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku I.*, s. 783 (§ 122 TZ).

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 1968, sp. zn. 7 Tz 58/1967

TZ.⁸² Pokud jde tedy o formu zavinění, usuzuji, že není třeba ustanovení § 122 odst. 2 písm. g) omezovat pouze na případy nedbalostně způsobené těžké újmy a domnívám se, že v komentáři profesora Šámala se jedná spíše o nechtěnou nesrovnalost.

Nutno ještě podotknout, že úmyslné vyvolání potratu nebo usmrcení plodu může být z povahy věci spácháno jen na těhotné ženě, a proto je na místě posouzení činu jako TČ těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, odst. 2 písm. b) TZ. Nejedná se však o porušení zákazu dvojího přičítání, protože potrat nebo usmrcení plodu je, jakožto vznik těžké újmy na zdraví, znakem základní skutkové podstaty a chtěným následkem, kdežto těhotná žena dle odst. 2 písm. b) daného ustanovení má představovat tzv. kvalifikovaný subjekt, tj. subjekt chráněný nejen proto, že je nositelem plodu, ale i pro svůj specifický psychofyzický stav v důsledku kterého se považuje za zranitelnější.⁸³

Oproti tomu, pokud potrat nebo usmrcení plodu nastalo jako následek jednání, které nebylo vůbec kryto speciálním úmyslem usmrtit plod, je poměrně jednoznačné, že se daný případ bude posuzovat jako trestný čin těžkého ublížení na zdraví, v závislosti na okolnostech daného případu jako úmyslné dle § 145 nebo nedbalostní dle § 147. Asi nejtypičtějším případem takového jednání bez úmyslu plod usmrtit jsou případy autonehod.

3.2 Vražda těhotné ženy

Kvalifikované skutkové podstaty trestných činů proti těhotenství ženy obsahují jako těžší následek způsobení smrti, nicméně ve vztahu k tomuto následku musí jít z hlediska zavinění o nedbalost (proto je vyloučen jednočinný souběh s trestným činem usmrcení z nedbalosti dle § 143 TZ). V opačném případě by jednání pachatele vykazovalo znaky trestného činu vraždy těhotné ženy.⁸⁴

Těhotná žena (matka) a lidský plod tvoří jeden subjekt. Lidský plod je součástí těla matky, nikoli samostatný jedinec a právní úprava mu poskytuje ochranu zprostředkovaně skrze kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu vraždy podle § 140 odst. 3 písm. b).⁸⁵ Kdyby totiž dosud živě nenarozený plod byl považován za člověka, pak by jeho usmrcení formami uvedenými např. v ustanoveních o nedovoleném přerušení těhotenství

⁸² Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 6. prosince 2012, č. j. 56 T 13/2011-133

⁸³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. května 2013, sp. zn. 8 To 35/2013

⁸⁴ ŠÁMAL a kol: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1638 (§ 159 TZ).

⁸⁵ K tomu Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. srpna 2005, sp. zn. 5 To81/2005

bylo nutno považovat za usmrcení „jiného“ ve smyslu trestného činu vraždy.⁸⁶ Rozlišujícím kritériem pro určení, zda se jedná o vraždu jedné osoby – těhotné ženy – nebo o již vraždu dvou (případně více) osob je moment, od kterého se lidský plod stává člověkem, k tomuto však níže.

Opačný názor se pokusil předložit nalézací soud v případě obžalovaného, který zasáhl bodnou ranou do oblasti břišní svou družku, která byla v době útoku ve 32. týdnu těhotenství. Soud jednání obžalovaného posoudil jako pokus trestného činu vraždy (poškozená útok přežila) spáchaný proti dvěma osobám ve smyslu kvalifikované skutkové podstaty TČ vraždy (§ 219 odst. 1, odst. 2 písm. a) zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon), přičemž uvedl, že rozhodující pro posouzení, zda se jedná o lidský život či nikoliv, je schopnost žít mimo organismus matky a jiná právní kvalifikace by dostatečně nevystihovala společenskou nebezpečnost činu. Nalézací soud poukázal na to, že při schopnosti medicíny zachraňovat lidský život není možné vykládat pojem „jiného“ tak, že je jím pouze narozený člověk, ale i nenarozené životaschopné dítě. V této souvislosti argumentoval i ustanovením čl. 6 odst. 1 Listiny, podle kterého je lidský život hoděn ochrany již před narozením.⁸⁷ Tento rozsudek byl však Vrchním soudem v Olomouci zrušen s odkazem na výše uvedenou argumentaci o pojetí plodu jako součásti těla matky.

3.3 Vydírání těhotné ženy

Jak bylo řečeno výše, trestné činy proti těhotenství ženy se týkají situací, kdy jde o přerušování těhotenství jiným způsobem než podle zákona o umělém přerušování těhotenství, a nepostihují tedy situaci, kdy někdo svádí či dokonce nutí těhotnou ženu, aby podstoupila umělé přerušování těhotenství legálním způsobem. V případě, kdy nátlak k přerušování těhotenství však dosáhne vysoké intenzity, například za současné pohrůžky násilím, je na místě hovořit o trestném činu vydírání podle § 175 TZ.⁸⁸ Vydírání směřující k podstoupení interrupce je útokem na svobodné rozhodování těhotné ženy ohledně jejího těhotenství, potažmo mateřství.⁸⁹

De lege lata je v právní úpravě takové jednání postižitelné dle základní skutkové podstaty uvedené v prvním odstavci, protože dané ustanovení neobsahuje jako zvláštní přitěžující okolnost spáchání činu na těhotné ženě. O změnu této právní úpravy se snažili

⁸⁶ Tamtéž

⁸⁷ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. června 2005, sp. zn. 36 T 2/2005

⁸⁸ „Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilím nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.“

⁸⁹ Objektem TČ vydírání je svobodné rozhodování člověka, k tomu DRAŠTÍK a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku I.*, s. 974 (§ 175 TZ, VOČKA, V.)

někteří poslanci v pozměňovacím návrhu k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a další,⁹⁰ přičemž byly předloženy některé zásadní argumenty. S poukazem na Listinu, ze které vyplývá zvláštní požadavek na ochranu těhotných žen,⁹¹ by bylo vhodné, aby zákonodárce tuto potřebu reflektoval i u trestného činu vydírání podobně, jako tak činí u jiných trestných činů, kde tuto zvlášť přitěžující okolnost výslovně uvádí (např. těžké ublížení na zdraví dle § 145 nebo nebezpečné vyhrožování dle § 353).

Dalšími důvody pro zavedení nové právní úpravy je mimořádně zranitelné postavení, v kterém se těhotná žena nachází (např. v případě, kterým se zabýval i Nejvyšší soud, byla trestným činem vydírání těhotné ženě způsobena dokonce posttraumatická stresová porucha⁹²) a skutečnost, že vydírání spáchané na těhotné ženě nepochybně zvyšuje společenskou škodlivost trestného činu. S ohledem na to, že samo přerušení těhotenství může být mnohdy cílem pachatele, a tedy i předmětem samotného nátlaku, spatřuji větší naléhavost zavedení dané kvalifikované podstaty právě u trestného činu vydírání. Například spáchání trestných činů loupeže (§ 173 TZ) nebo omezování osobní svobody (§ 171 TZ) na těhotné ženě jistě také zvyšuje škodlivost daných jednání, nicméně pachatelé jimi nebudou vytvářet nátlak na těhotnou ženu, aby své těhotenství přerušila. Analogicky by se však dalo uvažovat o zavedení kvalifikované skutkové podstaty „spáchání na těhotné ženě“ i u trestného činu útisku dle § 177 TZ, neboť i zde je objektem svobodné rozhodování a předmětem naléhání může být opět podstoupení interrupce. Ačkoli ke změně právní úpravy trestného činu vydírání (případně útisku) doposud nedošlo, na základě výše uvedeného se domnívám, že se jedná o požadavek zcela odůvodněný.

⁹⁰ Pozměňovací návrh poslanců Heleny Válkové, Marka Bendy, Zuzany Ožanové a Marka Výborného k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony.2018, VIII. volební období, sněmovní tisk 624.

⁹¹ Čl. 32 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. dubna 2018, sp. zn. 6Tdo1280/2017

4 POTENCIÁLNÍ I REÁLNÉ PROBLEMATICKÉ ASPEKTY NEDOVOLENÉHO UMĚLÉHO PŘERUŠENÍ TĚHOTENSTVÍ

4.1 Počátek a ukončení ochrany plodu

4.1.1 Počátek trestněprávní ochrany plodu

Jak již bylo uvedeno výše, předmětem útoku v případě trestných činů proti těhotenství ženy je lidský plod až do počátku porodu.⁹³ Počátek trestněprávní ochrany plodu tak začíná v momentě, kdy se na lidský zárodek začne pohlížet jako na lidský plod. Vymezení tohoto okamžiku může být problematické. V tradičním pojetí, které ještě v druhé polovině minulého století panovalo i v ČR, je lidským plodem zárodek již od samotného vzniku, tedy od splynutí samčí a samičí buňky v momentě oplození. Toto pojetí však skýtá několik slabin.⁹⁴ V prvních dnech od oplození je těhotenství poměrně obtížně zjištělné. Například pokud by pachatel nepozorovaně vložil těhotné ženě (dejme tomu den po oplození) do jídla postkoitální antikoncepci (tzv. morning after pill, „pilulku po“), dopustil by se trestného činu nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy a byť by k přerušování těhotenství reálně došlo, šance na rozpoznání tohoto uskutečněného trestného činu by byla minimální, jak pro samotnou těhotnou ženu, tak pro lékaře. Tento přístup by dle mého názoru vedl ke vysoké míře latence u trestných činů proti těhotenství ženy, protože prostředky, kterými by se dalo odhalit nedovolené zničení plodu v prvních dnech těhotenství, by de facto neexistovaly.⁹⁵

Naše současná trestněprávní teorie stojí na koncepci, že těhotenství trvá od nidace, tedy uhníždění oplodněného vajíčka v děloze matky.⁹⁶ Nidací se však ve skutečnosti rozumí proces, který trvá zhruba od 4. dne po oplození a je ukončen zhruba 11. až 12. den po oplození.⁹⁷ To může evokovat dojem, že žena a její plod jsou chráněny už zhruba od 4. dne po početí, kdy proces nidace teprve začíná. Nicméně pro potřeby práva je jako počátek

⁹³ Právní nauka se povětšinou shoduje v tom, že plod musí být v těle matky. Nicméně s vyvíjejícím se medicínským poznáním (asistovaná reprodukce, výzkum embryonálních kmenových buněk) lze dle mého názoru de lege ferenda očekávat změnu tohoto pojetí plodu.

⁹⁴ KÜHN, Zdeněk. *Ochrana lidského plodu v trestním právu*. Praha: Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 1998. s. 7-8.

⁹⁵ Laboratorní průkaz těhotenství, tedy pozitivita testu těhotenství může být prokázána až kolem 10. dne po koncepci. K tomu ROB, Lukáš a kol. *Gynekologie*. Praha: Galén, 2008. str. 37.

⁹⁶ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1634 (§ 159 TZ)

⁹⁷ VACEK, Zdeněk. *Embryologie pro pediatrii*. Karolinum, 1992, s. 38.

těhotenství považován až okamžik ukončení nidace (shodně k tomu i německá právní úprava viz níže), tedy zhruba 12. den po početí, neboť až od toho momentu je oplodněné vajíčko uhnízděno v děloze.⁹⁸ Jasně vymezení počátku ochrany plodu má například německý trestní zákoník, kde je v § 218 v odst. 1 stanoveno, že „*tomu, kdo ukončí těhotenství, bude uložen trest odnětí svobody na dobu nepřesahující tři roky nebo pokuta. Činy, jejichž účinky nastanou před ukončením nidace, se nepovažují za ukončení těhotenství ve smyslu tohoto zákona.*“⁹⁹ Přesto, že i v této koncepci mohou někteří spatřovat slabá místa, zejména období, kdy lidský zárodek není samostatně zhruba po dobu 12 dní chráněn proti zásahům třetích osob,¹⁰⁰ domnívám se, že tato interpretace pojmu těhotenství, respektive jeho počátku, je vhodná.¹⁰¹

4.1.2 Ukončení trestněprávní ochrany plodu

Ukončením trestněprávní ochrany plodu počíná trestněprávní ochrana člověka, jako takového. I zde je přesné vymezení tohoto okamžiku značně složité a existuje několik teorií, jak k této problematice přistupovat.

V anglosaském systému práva byl a mnohdy stále je za zásadní považován okamžik životaschopnosti plodu („viability“),¹⁰² od kterého je na plod nahlíženo jako na člověka a je možné se vůči němu dopustit např. trestného činu zabití.¹⁰³ Tento přístup by však dle mého názoru v českém právním řádu nebyl udržitelný. Dané kritérium skýtá mnoho slabin, například žena, která by sama své těhotenství přerušila v době, kdy by plod byl posouzen jako životaschopný, by se tak dopustila trestného činu vraždy. Nicméně pojem životaschopnosti se objevuje i v evropském právním systému, například Polský trestní zákoník spojuje (v rámci trestného činu přerušování těhotenství bez souhlasu ženy) s životaschopností plodu důsledek vyšší trestní sazby.¹⁰⁴

⁹⁸ Shodně k tomu DRAŠTÍK a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku I.*, s. 918 (§ 159 TZ, FREMR, R.)

⁹⁹ Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo (Strafgesetzbuch), § 218

¹⁰⁰ KÜHN: *Ochrana lidského plodu*, s. 9.

¹⁰¹ A také je v souladu s lékařskou praxí. Např. nehormonální nitroděložní tělísko funguje mj. tak, že fyzicky zabrání oplodněnému vajíčku se v děloze usadit a žena tak neotěhotní, což odpovídá dané koncepci. V případech, že bychom za začátek těhotenství považovali již oplodnění vajíčka, mohla by být žena s tímto tělískem nelogicky považována za těhotnou.

¹⁰² ROMANIS, Elizabeth Chloe. *Is 'viability' viable? Abortion, conceptual confusion and the law in England and Wales and the United States.* Journal of Law and the Biosciences [online]. academic.oup.com, 9. října.2020 [cit. 26.11.2020]. Dostupné na <<https://doi.org/10.1093/jlb/lsaa059>>.

¹⁰³ Příkladem může být trestní kodex státu Maryland (Md. Criminal Law Code Ann. § 2-103). Některé státy dokonce považují plod za člověka nehlédě na stupeň jeho vývoje nebo schopnosti žít mimo tělo matky (viability), jedná se však o státy, které mají tendence kriminalizovat interrupce všeobecně, např. Alabama (Ala. Code § 13A-6-1.)

¹⁰⁴ Kodeks Karny. Art. 152 § 3.

Další možný přístup považuje za člověka až dítě, které se již narodilo (živé), tedy bylo úplně odděleno od těla matky. Tento názor zaujal v minulosti i Nejvyšší soud ČSR, když uvedl, že „*narozením je vybavení plodu fyziologickými porodními cestami, resp. vyjmutí plodu operativně (císařským řezem) a novorozené dítě je takové, které alespoň jednou vydechlo a u kterého nenastala biologická smrt*“.¹⁰⁵ Podobně se k tomu postavila i profesorka Císařová, neboť dle ní je novorozené dítě takové, které opustilo porodní cesty a nadechlo se.¹⁰⁶ Tento přístup však může být označen za přehnaně formalistický.¹⁰⁷ Zároveň v něm spatřuji nedostatek zejména s ohledem na ustanovení § 142 TZ o vraždě novorozeného dítěte matkou. Z dikce zákona plyne, že matka se tohoto trestného činu může dopustit při porodu nebo bezprostředně po něm. Pokud by plod přešel v člověka, resp. novorozené dítě až okamžikem úplného oddělení od těla matky, bylo by značně nejasné, jak se může matka dopustit vraždy svého novorozeného dítěte *při* porodu, protože ve chvíli oddělení dítěte od těla matky je dítě už porozeno.¹⁰⁸ Přípustným argumentem by mohlo být, že porod je ukončen až třetí dobou porodní, tedy odloučením placenty, což nastává teprve po porodu samotného dítěte.¹⁰⁹ Přesto jsem však přesvědčena, že tento přístup rozšiřuje ochranu, která je poskytována plodu i na dobu, kdy se dle mého názoru jedná již o člověka a útok na jeho tělesnou integritu by měl spadat pod trestné činy proti životu a zdraví.

Naše současná trestněprávní teorie uvádí, že plod je chráněn do počátku porodu¹¹⁰, tedy od počátku porodu se na něj nahlíží jako na člověka. K tomu jako příklad uvádím rozhodnutí Vrchního soudu: „*Vrchní soud v Olomouci má zato, že předmětem útoku trestného činu vraždy podle § 219 tr. zák. je pouze živý člověk, kterým je dítě, které přestalo být lidským plodem, přičemž plod přechází v živého člověka okamžikem začátku porodu*.“¹¹¹ Není však zcela jasné, co se za počátek porodu z právního hlediska považuje. Jak bylo vysvětleno výše, počátek porodu z lékařského hlediska je počátek první doby porodní, která se začne projevovat porodními bolestmi. Dle některých však takový výklad

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 1986, sp. zn. Ntd 246/86

¹⁰⁶ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Iura novit curia. Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 5, s. 20.

¹⁰⁷ ŘÍHOVÁ, Karin. *Momentum nativitatis z pohledu trestního práva* [online]. pravniprostor.cz, 1. dubna 2019 [cit. 20. 2. 2020]. Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/momentum-nativitatis-z-pohledu-trestniho-prava>>.

¹⁰⁸ DOLENSKÝ, Adolf. *Momentum partus. Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 3, s. 6.

¹⁰⁹ HÁJEK a kol.: *Porodnictví*, s. 192.

¹¹⁰ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1634 (§ 159 TZ).

¹¹¹ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. srpna 2005, sp. zn. 5 To81/2005

nezakládá dostatečnou právní jistotu.¹¹² Dalším argumentem hovořícím proti tomuto výkladu je fakt, že od počátku porodních bolestí se může porod ještě zastavit (například uměle u předčasného porodu) a oddálit, mnohdy i o celé týdny.¹¹³ Autoři komentáře zvolili odlišný přístup a za počátek porodu považují až zahájení druhé doby porodní (vypuzování plodu z těla matky).¹¹⁴ Tento přístup reflektuje i ustanovení § 142 TZ, protože se matka může vraždy novorozeného dítěte dopustit již při porodu. Nicméně i zde můžeme spatřovat jisté nejasnosti. V případě císařského řezu, zejména plánovaného, se nerozlišují porodní doby, tedy nemusí být zcela jednoznačné, která chvíle se bude považovat za počátek porodu. Předpokládám však, že i v této chvíli půjde o okamžik, kdy je plod vybavován z těla matky, jak je uvedeno v komentáři k § 140 TZ.¹¹⁵

Vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že obzvlášť ohledně okamžiku ukončení trestněprávní ochrany lidského plodu panovaly určité rozpory. Přestože dnes už se většinou dosavadní právní teorie i judikatura shoduje na závěru, že lidský plod přechází v živého člověka počátkem porodu, nelze si v právní úpravě nevšimnout absence jakékoli definice tohoto momentu. S ohledem na princip právní jistoty a zákonnosti by někteří považovali za vhodné, aby zákonodárce blíže vymezil, co se považuje za počátek porodu.¹¹⁶ Zákonodárce se však rozhodl tento úkol ponechat soudům a jejich rozhodovací praxi, protože pravděpodobně považoval jakékoli rozpory ohledně této problematiky za překonané.

4.1.3 Exkurs k poranění plodu a následnému úmrtí dítěte

I za předpokladu, že je přesně stanoven okamžik, kdy se z plodu stává člověk, jeví se složitým posouzení případu, kdy jednáním pachatele dojde k poškození plodu, dokud je podle zákona stále za plod považován, dítě se však narodí živé a teprve následně zemře v důsledku pachatelem způsobených poranění. Lze takové jednání posoudit jako trestný čin vraždy dle § 140 TZ? Skutková podstata trestného činu vraždy chrání život člověka („*kdo jiného usmrtí*“). Narozené dítě je člověkem, nicméně takto prostý rozbor ustanovení není dostačující. Vzhledem k tomu, že k jednání pachatele, kterým bylo dítě poraněno, došlo ještě když bylo součástí těla matky a česká trestněprávní teorie nahlíží na plod a matku jako na jednoho člověka, nepožíval plod trestněprávní ochrany jako živý člověk a pachatel

¹¹² Například s ohledem na různou intenzitu bolestí, práh bolesti a celkově na to, že vnímání počátku porodu se u různých žen může velmi lišit (KÜHN, Zdeněk. Ochrana lidského plodu..)

¹¹³ CÍSAŘOVÁ: *Iura novit curia*, s. 20

¹¹⁴ DRAŠTÍK a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku I.*, s. 848 (§ 140 TZ, FREMR, R.).

¹¹⁵ Tamtéž

¹¹⁶ ŘÍHOVÁ: *Momentum nativitatis*.

tak nemůže být trestně odpovědný za vraždu podle § 140 TZ. V úvahu bude připadat odpovědnost pachatele za těžké ublížení na zdraví dle § 145. Kvalifikovat jednání pachatele dle § 159 nebo § 160 bude dle mého názoru možné v jediném případě, a to, pokud úmysl směřuje k přerušení těhotenství a usmrcení plodu, nicméně jednání pachatele vyvolá předčasný porod živého dítěte.¹¹⁷

Jinak se k dané situaci staví například anglické trestní právo, které považuje skutkovou podstatu vraždy za naplněnou, pokud útočník zasáhne nenarozené dítě v těle matky, a to se narodí živé, avšak následně v důsledku zranění způsobených útokem zemře.¹¹⁸ V českém právním prostředí však nelze tento výklad použít, protože by se jednalo o nepřípustné rozšiřování trestní odpovědnosti.¹¹⁹

4.2 Informovaný souhlas

4.2.1 Souhlas jako podmínka umělého přerušení těhotenství

Aby byla interrupce v souladu se zákonem (a nejednalo se tím pádem o trestný čin), je jedním ze základních požadavků na její provedení souhlas a právě ten se stal velmi častým předmětem medicínskoprávních sporů.¹²⁰ Musí se jednat o souhlas svobodný a informovaný ve smyslu zák. o poskytování zdravotních služeb a občanského zákoníku.¹²¹ V rámci nadnárodní právní úpravy je na místě zmínit, že problematikou informovaného souhlasu se také poměrně široce zabývá Úmluva o biomedicíně¹²², kterou je ČR vázána.

Osobou udělující v tomto případě souhlas je žena, jejíž těhotenství má být uměle přerušeno. Vyhláška provádějící zák. o umělém př.t. dále stanoví navíc nutnost souhlasu zákonného zástupce u ženy mladší 16 let. Zákon některé komplikovanější situace výslovně neřeší, přesto však lze dospět k poměrně určitým závěrům. Například i u ženy omezené ve způsobilosti k právnímu jednání či u ženy trpící duševní poruchou, aniž by ve způsobilosti k právnímu jednání omezená byla, se bude vyžadovat její souhlas.¹²³

¹¹⁷ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1634 (§ 159 TZ).

¹¹⁸ KUČERA, Pavel. Vražda v anglickém trestním právu. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 6, s. 171-175.

¹¹⁹ REHÁK, Štefan. *Lze stíhat matku za usmrcení z nedbalosti, způsobeného poraněním plodu, s následným úmrtím dítěte po porodu?* [online]. iurium.cz, 6.9.2018 [cit. 2.11.2020]. Dostupné na <<https://www.iurium.cz/2018/09/06/lze-stihat-matku-za-usmrceni-z-nedbalosti-zpusobeneho-poraneni-plodu-s-naslednym-umrtim-ditete-po-porodu/>>.

¹²⁰ SOVOVÁ, Olga, CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2. vydání. Praha: Orac, 2004, s. 66.

¹²¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů, § 93 an.; a zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, § 34

¹²² Mezinárodní smlouva č. 96/2001 Sb. m. s., Úmluva o lidských právech a biomedicíně.; čl. 5

¹²³ STOLÍNOVÁ, Jitka. Právní aspekty antikoncepce, sterilizace a interrupce. *Moderní babičtví*, 2004, č. 4 s.4-6.

4.2.2 Umělé přerušeni těhotenství bez souhlasu ženy ve zdravotnickém zařízení

Navzdory tomu se i ve zdravotnických zařízeních mohou objevit situace, kdy má dojít k provedení umělého přerušeni těhotenství bez daného souhlasu. Lékařský zákrok učiněný bez souhlasu může být činem protiprávním a potenciálně i trestným, musíme se však zabývat i dalšími aspekty, a proto takové jednání nemusí naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu dle § 159 TZ, neboť výjimečně může být i interrupce provedená bez souhlasu ženy v souladu se zákonem.

Jedná se o situace předvídané v ust. § 38 zákona č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, tedy o poskytnutí neodkladné péče v případě, kdy zdravotní stav neumožňuje pacientce souhlas vyslovit. Neodkladnou péči se rozumí dle ust. § 5 odst. 1 písm. a) zák. o zdrav. službách péče, jejímž účelem je zamezit nebo omezit vznik náhlých stavů, které bezprostředně ohrožují život nebo by mohly vést k náhlé smrti nebo vážnému ohrožení zdraví, nebo způsobují náhlou nebo intenzivní bolest nebo náhlé změny chování pacienta, který ohrožuje sebe nebo své okolí. Může jít například o situaci, kdy záchranná služba do nemocnice přiveze těhotnou ženu v bezvědomí, přičemž pro záchranu jejího života je třeba těhotenství přerušit a otálení s tímto zákrokem do doby, než se žena z bezvědomí probere, by pro ni mohlo být život ohrožující. V takovém případě se bude jednat o poskytnutí neodkladné péče ve smyslu § 38 zák. o zdrav. službách, a tudíž toto jednání bude v souladu se zákonem. Navíc lze podobné případy subsumovat pod institut krajní nouze. Dojde-li k narušení pacientova zdraví za účelem odvrácení vážnějšího následku a nelze-li zároveň újmu odvrátit jinak (tj. za splnění podmínek subsidiarity a proporcionality), bude se jednat o okolnost vylučující protiprávnost, a to konkrétně o krajní nouzi. Jednání v krajní nouzi tak nemůže být trestným činem a trestní odpovědnost lékaře je vyloučena.¹²⁴ V této oblasti bude hrát roli zejména znalecké dokazování ohledně zdravotního stavu pacientky.

Otázkou však zůstává, jak se budeme stavět k případu, kdy by nebyly naplněny výše uvedené podmínky pro provedení lékařského zákroku (interrupce) bez souhlasu pacientky a zda je na místě trestněprávní odpovědnost lékaře či zdravotnického zařízení za trestný čin dle § 159 TZ. Někteří názoru, že postih lékaře za úmyslný trestný čin není na místě, neboť úmysl směřující k objektu trestného činu dle § 159 TZ absentuje. Nebude-li prokázán úmysl přerušit těhotenství ženy bez jejího souhlasu, neměla by vzniknout odpovědnost za TČ dle § 159, protože nedostatek takového úmyslu znamená nenaplnění

¹²⁴ § 28 zákona č. 40/2009 Sb.

znaku skutkové podstaty TČ. To nicméně vzhledem k následku nevylučuje možnost vzniku trestní odpovědnosti za způsobení těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 147 ve spojení s § 122 odst. 2 písm. g) TZ. Domnívám se tedy, že je to právě posouzení subjektivní stránky, které zde bude hrát rozhodující roli.

4.2.3 Shrnutí

Všeobecně česká právní kultura vnímá zdravotnictví jako činnost prospěšnou a odbornou a v souladu se zásadou ultima ratio se vyhýbá kriminalizaci lékařského zákroku, pokud je jinak odborně proveden.¹²⁵ Tomu nasvědčuje i fakt, že zákonodárce nevymezil v trestním zákoníku zvláštní skutkové podstaty trestných činů, které by se výlučně vztahovaly k pochybením zjišťovaným na úseku zdravotnictví, respektive poskytování zdravotní péče.¹²⁶ Oproti tomu některé zahraniční právní úpravy jsou přísnější, například v Německu je stíhán každý zákrok nekrytý souhlasem, byť život zachraňující, na základě skutkové podstaty trestného činu proti životu a zdraví. Tato koncepce však bývá kritizována, protože staví na roveň lékařský zákrok a násilný útok.¹²⁷

K problematice trestněprávního postihu lékaře se vyjádřil ve svém rozhodnutí i Ústavní soud, a to následovně: „*Vznik trestněprávní odpovědnosti lékaře obecně, ve shodě s trestně-právní naukou a ustálenou rozhodovací praxí soudů, lze dovodit, pouze pokud jeho jednání je v rozporu s povinnostmi lékaře poskytovat účelnou a hodnotnou péči, takové jednání musí být lékařem zaviněné nejméně z nedbalosti a zároveň musí mít následek v podobě těžké újmy na zdraví, popř. smrti, který musí být v příčinné souvislosti s tímto jednáním.*“¹²⁸ Přesto se hovoří o nadužívání trestních oznámení na lékaře či zdravotnická zařízení, zejména z důvodu délky a nákladnosti občanskoprávního řízení, ve kterém by se poškození měli domáhat svých nároků a radši se uchylují k variantě bezplatného trestního oznámení a následného adhezního řízení.¹²⁹

Přestože trestní postih lékaře nebo zdravotního pracovníka, jak bylo naznačeno výše, je vnímán spíše negativně, nelze automaticky předpokládat, že se nedopustil při

¹²⁵ MALÝ, Lukáš. *Možná trestní odpovědnost za lékařský zákrok bez souhlasu?* [online] epravo.cz, 10. března 2016 [cit. 12. 10. 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/mozna-trestni-odpovednost-za-lekarsky-zakrok-bez-souhlasu-100772.html>>.

¹²⁶ CHROMÝ, Jakub. Charakteristika trestné činnosti ve zdravotnictví. *Státní zastupitelství* (Wolters Kluwer), 2017, č. 4, s. 9.

¹²⁷ MALÝ: *Možná trestní odpovědnost za lékařský zákrok bez souhlasu?*

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14

¹²⁹ ŠIROKÁ, Lucie, POVOLNÁ, Michaela. Právo rodičí ženy odmítnout péči versus právo dítěte na život a zdraví ve světle judikatury Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. *Jurisprudence*. 2017, č. 5, s. 26.

poskytování zdravotní péče trestného činu. Závěrem tak lze říct, že trestněprávní odpovědnost lékaře za trestný čin dle § 159 TZ při absenci informovaného souhlasu k přerušení těhotenství není a priori vyloučena, nicméně dle mého názoru si lze jen stěží představit motiv, který by lékař (který není v příbuzenském ani obdobném poměru k pacientce) k páchání takové trestné činnosti měl.

4.3 Beztrestnost ženy

Tak jako v mnoha zemích, i český trestní zákoník přijal ustanovení o beztrestnosti ženy. „*Těhotná žena, která své těhotenství sama uměle přeruší nebo o to jiného požádá nebo mu to dovolí, není pro takový čin trestná, a to ani podle ustanovení o návodci a pomocnících.*“¹³⁰ Toto ustanovení má vyjadřovat zásadu, že nemůže být trestně odpovědný ten, k jehož ochraně má ustanovení směřovat.¹³¹ Byť je dané pravidlo v české legislativě zakotveno již od roku 1957¹³² a odborná veřejnost se na této úpravě vesměs shoduje, dovolím si vyjádřit opačný názor.

Zákonodárce vychází z toho, že trestní postih umělého přerušení těhotenství vede k nárůstu nelegálních a převážně neodborně prováděných potratů.¹³³ S tímto názorem souhlasím do té míry, kde se hovoří o kriminalizaci potratů jako takové. Plně podporuji právo ženy rozhodnout o svém mateřství a věřím, že se jedná o její základní právo, které by jí nikdo, ani zákonodárce, neměl zcela odepřít (tedy ve smyslu úplného zakázání umělého přerušení těhotenství), nicméně i základní lidská práva mají svá omezení. V dané situaci obsahuje tato omezení platný zákon o umělém přerušení těhotenství, který stanoví zejména časové limity pro ukončení těhotenství, i z nich však stanovuje výjimky týkající se zdravotních indikací. Tento zákon je oproti právním úpravám některých zemí, poměrně benevolentní a jak je uvedeno výše, umožňuje ženám uměle přerušit své těhotenství i na žádost bez udání důvodu.

V tomto smyslu jsem tedy souhlasně se zákonodárcem názoru, že žena má právo o svém těhotenství rozhodnout, případně jej ukončit, nicméně pouze za zákonem stanovených podmínek. Pokud bychom totiž na právo rozhodovat o svém těhotenství a mateřství nahlíželi absolutně, došli bychom k absurdním a nechtěným situacím, ve kterých by žena mohla uměle přerušit své těhotenství v jeho pozdním stadiu a usmrtit plod v době, kdy už by mohl být životaschopný mimo tělo matky.

¹³⁰ § 163 TZ

¹³¹ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1652 (§ 163 TZ).

¹³² KÜHN: *Ochrana lidského plodu*, s. 58.

¹³³ ŠÁMAL a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku II.*, s. 1633 (§ 159 TZ).

V návaznosti na výše uvedené jsem proto přesvědčena, že určitou deliktní odpovědnost by mohla nést žena, která dá souhlas k provedení umělého přerušení těhotenství nebo ho sama provede způsobem jiným než přípustným podle zákona. Tedy v situacích, kdy se sama žena určitým způsobem (ať už zcela nebo z části) podílí na trestném činu umělého přerušení těhotenství.

„Odůvodnění beztrestnosti ženy jakožto uplatňování zásady, že nemůže být trestný ten, k jehož ochraně je ustanovení určeno navíc není zcela bezproblémové“,¹³⁴ protože primárním objektem trestných činů proti těhotenství ženy je počínající lidský život¹³⁵ a smyslem těchto ustanovení je chránit především nascitura. K tomu poté přistupuje jako jakýsi „vedlejší“ objekt i zdraví a život těhotné ženy.

Co se týče odpovědnosti těhotné ženy za poskytnutí souhlasu k nedovolenému přerušení těhotenství, je třeba dodat, že právě v zemích, kde liberální zákonná úprava umělého přerušení těhotenství dovoluje přerušit těhotenství i na žádost ženy, případně ze sociálních důvodů (nikoli tedy pouze ze zdravotních), je výskyt trestného činu umělého přerušení se souhlasem ženy marginální. Od roku 2015 (do srpna roku 2020) byly v České republice evidovány pouze čtyři případy tohoto trestného činu.¹³⁶ Přestože by žena za poskytnutí souhlasu k takovému jednání byla trestně odpovědná, nedocházelo by k rozsáhlé trestní represi žen (jak se možná zákonodárce obává), neboť samotná míra uskutečňování této kriminality se blíží nule.

Více na místě je pravděpodobně obava o rozšíření trestního postihu na ženy, které své těhotenství samy uměle přeruší nedovoleným způsobem. I zde však opět poukazuji na to, že jelikož je u nás umělé přerušení těhotenství přístupné dle zákona, ani tento jev nebude tak častý, jako tomu bylo v dobách, kdy byly potraty kriminalizovány všeobecně.¹³⁷ Přesto se však mohou vyskytnout situace, kdy žena z nějakého důvodu nepřeruší své těhotenství v souladu se zákonem (např. ekonomické důvody – cena se pohybuje okolo 3-5 tisíc korun¹³⁸). V případě, že by tato žena postižitelná byla, zákonodárce by mohl stanovit podmínky takového trestního postihu. Mohla by být například stanovena časová hranice dvanáctého týdne těhotenství, v souladu se zákonem o

¹³⁴ KÜHN: *Ochrana lidského plodu*, s. 58.

¹³⁵ DRAŠTÍK a kol.: *Komentář k trestnímu zákoníku I.*, s. 918 (§ 159 TZ, FREMR, R.).

¹³⁶ Statistické přehledy kriminality dostupné na stránkách Ministerstva vnitra ČR <<https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality.aspx>>.

¹³⁷ Dle některých údajů se v období první republiky hovoří o možných 200-300 tisících kriminálních potratů za rok. K tomu RADVANOVÁ: *Přerušení těhotenství*, s. 89.

¹³⁸ Ceník zdravotních výkonů a služeb poskytovaných za přímou úhradu. Viz *Přílohy*.

umělém přerušení těhotenství, od které by teprve jednání ženy bylo postižitelné. Případně by tato hranice mohla být stanovena na pozdní stadium těhotenství, tedy zejména třetí trimestr, ve kterém je míra společenské škodlivosti při usmrcení plodu značně vyšší, a to vzhledem k tomu, že plod je mnohdy díky pokročilé medicíně již životaschopný mimo tělo matky. Nebo by naopak trestní sazba pro těhotnou ženu, která sama své těhotenství přeruší mohla být stanovena mírněji s možností upuštění od potrestání. Je však otázkou, jaké množství této potenciální kriminality by zůstalo latentní.

Svůj názor na beztrestnost, respektive případnou trestnost těhotné ženy, opírám i o srovnání se zahraniční právní úpravou. Napříč Evropou lze nalézt různé přístupy k problematice trestnosti ženy v rámci trestných činů proti těhotenství ženy. Podobně jako u nás je ustanovení o beztrestnosti ženy zakotveno například v Bulharsku.

Nicméně pro mou hypotézu je podstatný příklad německého i rakouského trestního zákoníku, dle kterých je žena, která sama své těhotenství přeruší způsobem, který zákon neaprobuje, sama trestná.¹³⁹ V Maďarském trestním zákoníku taková žena odpovídá za přečin.¹⁴⁰ Ve Finském trestním zákoníku je výslovně stanoveno, že žena není trestná jako pachatelka ani jako účastnice protiprávního potratu, může však být odpovědná za delikt dle finského zákona o umělém přerušení těhotenství.¹⁴¹ Jak si lze všimnout, zpravidla je trestnost ženy určitým způsobem modifikována (nižší výměrou trestu, beztrestností pokusu apod.). Všeobecně se dá shrnout, že v mnoha vyspělých státech Evropy je nějakým způsobem žena, která své těhotenství protiprávně přeruší, odpovědná.

I proto jsem názoru, že tento přístup může být udržitelný, neboť funguje již v mnoha dalších zemích, a to i v těch, které nám jsou z hlediska právního řádu poměrně blízké (Rakousko).

4.4 Poškození plodu

Jak již bylo řečeno výše, lidskému plodu je ochrana poskytována zprostředkovaně skrze ochranu těhotné ženy, neboť předmětem útoku proti životu a zdraví je pouze člověk. Přesto si však musím klást otázku, jak se právo staví k situaci, kdy újma na zdraví není způsobena těhotné ženě, a přesto dojde k poškození plodu. Současná trestněprávní úprava reaguje na případy, kdy jednáním pachatele dojde k usmrcení plodu, absentuje však jakákoli skutková podstata, která by postihovala jednání vedoucí přímo k poškození

¹³⁹ Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo (Strafgesetzbuch), § 218 odst. 3; Trestní zákoník Rakouské Republiky, § 96 odst. 3

¹⁴⁰ Trestní zákoník Maďarska, § 163 odst. 4

¹⁴¹ Trestní zákoník Finské Republiky, Díl 22 § 1 odst. 3

lidského plodu za současného zachování jeho životaschopnosti. Takové jednání je tedy de lege lata beztrestné.¹⁴²

4.4.1 Poškození plodu matkou

V tomto ohledu je zajímavou problematikou těhotenství spojené s užíváním návykových látek. Drogy a alkohol užívané v těhotenství prokazatelně vedou k poškození plodu, zejména se jedná o abstinenční syndrom, mentální retardaci nebo poruchy růstu.¹⁴³ Pokud těhotná žena užívá návykové látky, lékaři jí v tom nemohou zabránit, přestože vědí, že poškozuje zdraví svého nenarozeného dítěte a neexistuje ani zákonná úprava, která by její jednání postihovala. Užívání návykové látky však není jediný způsob, kterým může žena nebo poškodit svůj plod. V praxi se mohou vyskytovat jednání těhotné ženy, úmyslná i nedbalostní, která mohou vést k ohrožení nebo poškození plodu, ať už se jedná o zanedbání prenatální péče nebo nepovedený pokus o přerušování těhotenství. Společným znakem jim však je, že trestní právo na ně, pravděpodobně záměrně, nijak nereaguje a logicky tak navazuje na ustanovení § 163 TZ. Pokud je totiž beztrestné úmyslné usmrcení plodu matkou, tím spíše bude beztrestné, pokud se dopustí poškození jeho zdraví a vývoje.¹⁴⁴ Jakkoli tedy někdo může nesouhlasit z morálního hlediska, trestněprávní úprava, respektive absence skutkové podstaty ohrožení či poškození plodu matkou se v tomto ohledu jeví jako odůvodněná.

4.4.2 Ohrožení a poškození plodu třetími osobami

Za předpokladu, že újma na zdraví ze strany třetí osoby není způsobena samotné těhotné ženě (takové jednání se posoudí podle příslušných ustanovení o ublížení na zdraví nebo těžkém ublížení na zdraví), ale dojde „pouze“ k zásahu do zdravého vývoje plodu je na místě zamyslet se nad tím, zda by nebylo vhodné zavést trestněprávní regulaci takového počínání.

Účelným se může jevit především postižení úmyslného poškození plodu (ukládat sankce za nedbalostní poškození plodu by bylo v rozporu se smyslem a účelem trestního práva),¹⁴⁵ protože dle mého názoru se útok směřující proti zdravému vývoji plodu vyznačuje poměrně vysokým stupněm společenské škodlivosti. Potenciální vymezení skutkové podstaty takového trestného činu však naráží na silný argument, a to, že dle

¹⁴² KÜHN: *Ochrana lidského plodu*, s. 36.

¹⁴³ TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana. Drogy a těhotenství. *Bulletin Národní protidrogové centrály*, 2004, roč. 9, č. 4, s. 20-21.

¹⁴⁴ KÜHN: *Ochrana lidského plodu*, s. 36.

¹⁴⁵ Tamtéž

trestněprávní teorie se plod považuje za součást těla matky. Z toho důvodu podle současného trestního zákoníku není možné, aby byl plod předmětem útoku, protože tím je těhotná žena. Dalším argumentem proti zavedení takové skutkové podstaty může být i fakt, že se nejedná o příliš rozšířený jev.¹⁴⁶ Naopak důvodem pro vznik dané trestní normy by mohlo být, že ochranu lidského plodu bychom mohli vykládat extenzivně, tedy zařadit pod tento pojem nejen ochranu jeho života ale i jeho zdravého biologického vývoje. Současně by šlo o naplnění požadavku článku 6 odst.1 věty druhé Listiny, který, jak bylo uvedeno výše, je určitou proklamací o ochraně lidského života již před narozením.

4.4.3 Závěr

Dle současné právní úpravy zdravý vývoj plodu není hodnotou přímo chráněnou trestním právem, neznamená to ale, že by neexistovaly právní prostředky, kterými by se poškození mohli bránit. Případné nároky by mohly být uplatněny v občanskoprávní řízení, za předpokladu že bude prokázána příčinná souvislost mezi jednáním škůdce a vznikem poruchy zdraví u plodu, potažmo narozeného dítěte. Podobně tomu je i v zahraničních právních úpravách, skutková podstata poškození plodu bývá do trestních kodexů zařazena spíše výjimečně. Osobně se, na základě výše zmíněného, ztotožňuji s tezí, že lidský plod je trestním právem dostatečně chráněn skrze tělesnou integritu matky a v současné době zde není objektivní potřeba zavedení dané skutkové podstaty trestného činu.

¹⁴⁶ Tamtéž

5 PRÁVNÍ ÚPRAVA VE SVĚTĚ

Vzhledem k rozdílnému historickému vývoji, kulturnímu i náboženskému směřování jednotlivých států je právní úprava umělého přerušení těhotenství ve světě značně nesourodá. Je třeba však mít na mysli, že i v zemích s liberální právní úpravou interrupcí jistě existují skupiny jejich odpůrců, stejně tak, jako v zemích, kde je úprava striktní, existují skupiny zastánců interrupcí.¹⁴⁷

5.1 Všeobecně k právní úpravě potratů včetně jejich kriminalizace jako takové

Zda se stát rozhodne učinit umělý potrat (dobrovolný) předmětem trestní represe bývá mnohdy odrazem názoru společnosti. Zejména lze vyzorovat, že státy pod silným katolickým vlivem činí potraty možné pouze za velmi úzce specifikovaných okolností nebo je dokonce zakazují úplně. Dle Světové zdravotnické organizace (WHO) však kriminalizace potratů nutí ženy riskovat své životy a zdraví vyhledáním nebezpečných potratových služeb.¹⁴⁸ S plošnou kriminalizací potratů jsou zpravidla spojeny trestní sankce, často nejen pro osobu, která vykonala zákrok, ale i pro těhotnou ženu, která přerušení těhotenství podstoupila.¹⁴⁹ Kriminalizace potratů za každých okolností je navíc dle mého názoru zcela zjevné porušování základních práv a svobod. Přesto lze v posledních letech spatřovat, že stále více dochází k určité liberalizaci právních úprav, např. od začátku roku 2019 se interrupce staly legálními v Irsku (po předchozím referendu v roce 2018), následně v říjnu roku 2019 došlo k dekriminalizaci interrupcí v Severním Irsku apod.¹⁵⁰ Určitou výjimkou z tohoto trendu liberalizace je současné zpřísnování potratové politiky v Polsku (viz níže).

Dle Centra pro reprodukční práva (Center for reproductive rights) lze momentálně státy rozdělit do pěti kategorií.¹⁵¹ Jsou to státy, ve kterých platí absolutní zákaz interrupcí,

¹⁴⁷ Postupem času vznikly napříč světem dvě protichůdné skupiny – pro life, která interrupce odsuzuje a pro choice, která možnost interrupcí naopak podporuje.

¹⁴⁸ CENTER FOR REPRODUCTIVE RIGHTS. *World's abortion laws - Law and policy guide: Criminality*. [online]. reproductiverights.org, [cit. dne 4. 12. 2020]. Dostupné na <<https://reproductiverights.org/law-and-policy-guide-criminality>>.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ AMNESTY INTERNATIONAL UK. *Abortion in Ireland and Northern Ireland* [online]. amnesty.org.uk, [cit. dne 4. 12. 2020]. Dostupné na <https://www.amnesty.org.uk/issues/Abortion-in-Ireland-and-Northern-Ireland>.

¹⁵¹ Viz příloha č. 2, mapa světových zákonů o potratech aktuální k prosinci 2020

např. Egypt, Kongo nebo Nikaragua. Pro představu, zhruba 90 milionů žen v reprodukčním věku, žije v těchto zemích s úplným zákazem potratů.¹⁵² Další kategorií jsou státy, které povolují přerušování těhotenství, pokud je to nezbytné k záchraně života těhotné ženy, jsou jimi Brazílie, Venezuela, Mexiko a další. Do třetí kategorie spadají státy, kde je přerušování těhotenství přípustné, pokud je ohrožen nejen život, ale i zdraví matky, např. Thajsko, Alžírsko, Argentina a momentálně i Polsko. Čtvrtou kategorií jsou státy, které oficiálně neuznávají právo ženy na rozhodování o svém těhotenství, ale poskytují poměrně širokou škálu socioekonomických důvodů, které umožňují podstoupení interrupce, např. Finsko, Velká Británie či Indie. Poslední skupinou států jsou ty, které umožňují podstoupení umělého přerušování na vyžádání s tím, že nejběžnějším gestačním limitem pro země v této kategorii je 12. týden těhotenství. Do této skupiny spadá celkem 67 zemí, zejména většina evropských i asijských zemí, také Austrálie, Kanada a další.¹⁵³

5.2 Komparace české a polské trestněprávní úpravy

Polsko jsem se pro komparativní část své práce rozhodla zvolit s ohledem na tamní nedávný vývoj problematiky interrupcí. Ohledně trestnosti ukončení těhotenství v Polsku probíhají po mnoho let spory a historický vývoj polské potratové legislativy prošel komplikovaným vývojem. V současné době však lze hovořit celkem o několika typech jednání souvisejících s ukončením těhotenství, která jsou v polském trestním zákoníku uvedena.¹⁵⁴ Polský trestní zákoník používá slovo „ukončení“ těhotenství, které nepopisuje žádné specifické jednání tak, jako výraz „umělé přerušování těhotenství“ obsažený v našem TZ.

5.2.1 Ukončení těhotenství se souhlasem těhotné ženy a pomoc k přerušování těhotenství

Prvním typem tohoto jednání je ukončení těhotenství se souhlasem těhotné ženy v rozporu se zákonem (čl. 152, 154 K. karny). Podobně jako náš trestní zákoník, odkazuje Kodeks karny ve svém čl. 152 na zákon o plánování rodiny a o podmínkách umělého přerušování těhotenství (The Family Planning, Human Embryo Protection and Conditions of Permissibility of Abortion Act of 7 January 1993, dále jen „zákon o plánování rodiny“), ve kterém jsou uvedené podmínky přípustnosti interrupce, nicméně dá se říct, že Polsko patří

¹⁵² Tamtéž

¹⁵³ Tamtéž

¹⁵⁴ SITARZ, Olga; JAWORSKA-WIELOCH, Anna. Principles of liability under the Polish Criminal Code for behavior relating to the termination of pregnancy undertaken in Poland and the Czech Republic. *International and Comparative Law Review*, 2020, vol. 20, no. 1, pp. 237–264.

ke státům, které interrupci umožňují pouze za velmi omezených důvodů a jeho právní úprava patří k těm nejstriktnějším v Evropě. V souhrnu se jedná o 3 důvody, pro které lze těhotenství uměle přerušit, prvním z nich je ohrožení života a zdraví těhotné ženy, druhým důvodné podezření, že těhotenství je důsledkem trestného činu a třetím důvodem ospravedlňujícím interrupci jsou důvody eugenické. V návaznosti na současnou situaci v Polsku je však pravděpodobné, že eugenické důvody budou ze zákona vyřazeny. Polský ústavní soud rozhodl, že ani vážné poškození plodu není důvodem pro legální interrupci a dané ustanovení zákona o plánování rodiny shledal protiústavním. V reakci na masivní protesty, které rozhodnutí ústavního soudu vyvolalo však polská vláda zatím pozdržela implementaci rozhodnutí Ústavního soudu.¹⁵⁵ Ukončení těhotenství (se souhlasem těhotné ženy) jinak, než v souladu se zmíněným zákonem o plánování rodiny je pak obecně považováno za naplnění skutkové podstaty TČ dle čl. 152.

Další skutkovou podstatou je pomoc (asistence) a přesvědčování těhotné ženy k ukončení těhotenství v rozporu se zákonem (čl. 152 § 2 K. karny). Dá se říci, že se jedná o obdobu TČ dle § 161 a § 162 našeho trestního zákoníku. Dle polské judikatury se jako pomoc ve smyslu čl. 152 § 2 posoudil i případ, kdy pachatel (lékař) poskytl telefonní číslo na jiného lékaře poté, co sám odmítl zákrok učinit. Soud vzal v potaz vědomost pachatele o úmyslu ženy přerušit své těhotenství a na základě výpovědi poškozené dovedl existenci úmyslu k pomoci těhotenství ukončit. Jednání pachatele považoval soud za významný prvek, který umožnil přijmout další opatření k ukončení těhotenství a tím tak došlo k naplnění skutkové podstaty TČ dle čl. 152 § 2 K. karny.¹⁵⁶ Domnívám se, že dané jednání spočívající ve zprostředkování telefonního čísla by i dle právní úpravy České republiky mohlo naplnit skutkovou podstatu trestného činu dle § 161 odst. 1 písm. b) TZ. Z pouhého poskytnutí telefonního čísla na jiného lékaře poté, co sám jednající odmítne nedovolený zákrok učinit, však dle mého nelze automaticky usuzovat na trestný čin pomoci k umělému přerušení těhotenství, ale musel by být zcela jasně prokázán úmysl pachatele předat číslo na osobu, o které se domnívá, že sama přeruší nebo dále pomůže k přerušení těhotenství ženy. V tomto ohledu mohl podle mého názoru polský soud více dopodrobna zkoumat vztah mezi danými lékaři.

¹⁵⁵ PRONCZUK, Monika. *Why are there protests in Poland?* [online]. nytimes.com, 27. října 2020, aktualizováno 26. listopadu 2020 [cit. 30. listopadu 2020]. Dostupné na <<https://www.nytimes.com/2020/10/27/world/europe/poland-abortion-ruling-protests.html>>.

¹⁵⁶ Rozsudek odvolacího soudu v Katowicích ze dne 30. září 2008, sp. zn. II AKa 231/08

Jistě je zcela na místě otázka, zda je možné jako pomoc dle čl. 152 § 2 K. karny vykládat i pouhé sdělení informace o možnosti podstoupit interrupci v jiné zemi (tzv. potratová turistika). Obzvláště když Česká republika je pro polské ženy častou „destinací“ potratové turistiky.¹⁵⁷Některé soudy mají tendence takové jednání považovat za naplnění skutkové podstaty zmíněného trestného činu, např. dle Nejvyššího soudu Polska je pro posouzení trestného činu dle čl. 152 § 2 důležité místo, kde pachatel jednal a nikoli místo, kde byla interrupce následně uskutečněna, a proto vyvodil trestní odpovědnost za pomoc k nedovolenému ukončení těhotenství.¹⁵⁸ Opačný názor předložil krakowský soud, podle kterého ukončení těhotenství v rozporu se zákonnými ustanoveními podle čl. 152 § 2 odkazuje pouze na zákonná ustanovení polského práva a nezahrnuje tak potraty, které se provádějí mimo Polsko, tudíž zde nelze porušovat zákon.¹⁵⁹ K podobnému případu se navíc vyjadřoval i ESLP v případě irských společností, které radily ženám v Irsku ve věcech potratové turistiky a informovaly o potratových klinikách v zahraničí a shledal takové omezení svobody projevu za nepřiměřené.¹⁶⁰ Dle mého názoru by tedy pouhé informování o možnostech zahraničních interrupcí nemělo být ani dle polského práva trestné, a to i proto, že by šlo o nelegitimní omezování svobodného přístupu k informacím.

5.2.2 Ukončení těhotenství proti vůli těhotné ženy a poškození plodu

Dalším typizovaným jednáním dle polského trestního zákoníku je ukončení těhotenství proti vůli těhotné ženy (čl. 153, 154 K. karny) či bez jejího souhlasu, nebo přiměnění ženy k ukončení těhotenství spočívající v násilí, nezákonné hrozbě nebo lsti. Oproti naší skutkové podstatě § 159 TZ se jeví být polské ustanovení rozsáhlejším, přesto si myslím, že po obsahové stránce bude dopadat na tytéž případy, neboť donucení jak násilím, tak nezákonnou hrozbou i lstí vylučuje poskytnutí souhlasu, a proto by jej bylo možno dle § 159 TZ kvalifikovat.

Na rozdíl od naší právní úpravy však obě polská ustanovení (čl. 152 i 153) obsahují klauzuli životaschopnosti plodu. Tedy pokud se pachatel činu dopustí v okamžiku, kdy by plod byl schopen života mimo tělo matky, bude potrestán přísnější trestní sazbou. Koncept

¹⁵⁷ PRACNÝ, Martin. Interrupce: *Věčné téma polské společnosti*. [online]. právo21.online, 15.1.2019 [cit. 14.11.2020]. Dostupné na <https://pravo21.cz/spolecnost/interrupce-vecne-tema-polske-spolecnosti>.

¹⁵⁸ SITARZ; JAWORSKA-WIELOCH: Principles of liability...s. 260

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Rozsudek ESLP Open Door and Dublin Well Woman proti Irsku ze dne 29. 10. 1992, stížnosti č. 14234/88 a 14235/88.

životaschopnosti plodu mimo tělo matky by mohl být předmětem samostatné práce, proto se jím nebudu dopodrobna zabývat.

Další odlišností od naší právní úpravy je zakotvení trestného činu způsobení újmy na zdraví nebo ohrožení zdraví počatého dítěte (čl. 157a K. karny). Daná skutková podstata dopadá mj. i na pokusy o interrupci, které vyústily v poškození plodu. V České republice nemáme obdobné ustanovení, neboť zdraví plodu chráníme skrze zdraví těhotné ženy, tomuto tématu je však výše věnována kapitola 4.4. Polsko se nicméně vydalo cestou nejvyšší možné ochrany plodu a chrání jeho zdraví a tělesnou integritu a skrze zvláštní skutkovou podstatu. Dle čl. 157a § 3 těhotná žena, která spáchá takový čin není trestně odpovědná. Toto ustanovení se na první pohled podobá našemu ustanovení § 163 o beztrestnosti těhotné ženy, nicméně je třeba si všimnout, že polský zákon jej v současnosti uvádí pouze u trestného činu dle čl. 157a, a nikoli u trestného činu dle čl. 152. Předpokládám však, že to je důsledkem zásady, že není trestně odpovědný ten, k jehož ochraně je ustanovení určeno a vzhledem k tomu, že čl. 157a má chránit integritu plodu a nikoli matky, bylo třeba beztrestnost ženy výslovně zakotvit. Tedy těhotná žena by ani podle polského práva neměla být trestně odpovědná.¹⁶¹

5.2.3 Shrnutí

Na první pohled se regulace trestných činů proti těhotenství ženy v Polsku a České republice může jevit, až na malé odchylky, poměrně podobná. Stejně jako u nás je zakotven v Polsku trestný čin přerušení těhotenství bez souhlasu a se souhlasem těhotné ženy, také pomoc a svádění k nedovolenému přerušení těhotenství, Polsko pak navíc uznává jako hodnotu samostatně chráněnou trestním právem i zdraví plodu. Je to ale právě odkaz na zákon stanovující podmínky umělého přerušení těhotenství, který právní úpravy obou států diametrálně odlišuje. Zatím co Česká republika se řadí mezi státy liberální, kde je interrupce možná na žádost bez specifitějších okolností, Polská restriktivní úprava umělého přerušení těhotenství činí trestní represi polských občanů značně rozsáhlejší. Již doposud patřily polské potratové normy k nejpřísnějším v Evropě, pokud vláda bude reflektovat nedávné rozhodnutí polského Ústavního soudu a určí, že závažná poškození plodu nejsou důvodem pro legální interrupci, troufám si říct, že se Polsko bude čelit velké kritice nejen ze strany mezinárodních institucí, ale i ze strany svých vlastních občanů a protesty budou pokračovat. Osobně také předpokládám nárůst potratové turistiky což v případě, že Polsko po vzoru zmíněného rozhodnutí Nejvyššího soudu opravdu přikročí

¹⁶¹ SITARZ; JAWORSKA-WIELOCH: Principles of liability...s.253

k plošnému trestnímu postihu i za pouhé poskytnutí informací ohledně možnosti potratu v jiných zemích, bude znamenat téměř nemožnost podstoupení interrupce, aniž by vznikla trestněprávní odpovědnost někoho ze zúčastněných.

ZÁVĚR

Již na ústavněprávní úrovni je zakotven požadavek ochrany lidského života ještě před narozením. Vzhledem k tomu, že se však nejedná o přímý rozkaz, nýbrž určitou proklamaci, bylo třeba přijmout další právní normy, které lidský plod budou chránit. Předmětem této práce bylo konkrétně posouzení trestněprávní regulace související s ochranou lidského plodu.

Česká republika patří zhruba od druhé poloviny dvacátého století ke státům s liberální právní úpravou interrupcí a trestní právo tak má roli jako prostředek ultima ratio, postihující až jednání, které odporuje zákonu o umělém přerušení těhotenství a zároveň se vyznačuje jistým stupněm společenské škodlivosti. Spáchání některého z trestných činů proti těhotenství ženy není v ČR příliš častým jevem a odpovídalo tomu i nevelké množství literatury, která by toto téma zpracovávala. Přesto jsem se snažila čerpat z co možná největšího počtu zdrojů včetně judikatury i odborných článků. Hlavním cílem této práce bylo posoudit, zda je dle českého trestního práva lidský plod chráněn dostatečně, a případně odhalit slabá místa právní úpravy.

Trestněprávní ochrana plodu je u nás realizována nejen skrze ochranu těhotenství samotného, ale i skrze ochranu tělesné integrity těhotné ženy. Nejedná se pouze o část trestního zákoníku obsahující trestné činy proti těhotenství ženy, nýbrž i o další ustanovení jako je těžké ublížení na zdraví nebo vražda těhotné ženy. Zákonodárce vychází z konceptu, že plod je součástí těla matky a není potřeba chránit jeho integritu zvlášť, proto náš trestní zákoník neobsahuje skutkovou podstatu poškození plodu (tak jak např. výše zmíněný polský trestní zákoník). Ačkoli jsem původně byla názoru, že absence takové skutkové podstaty může představovat jistý nedostatek, při bližší analýze jsem dospěla k závěru, že si lze představit jen velmi málo případů, kdy by došlo k útoku na zdraví plodu, aniž by současně byla zasažena integrita matky a zároveň nelze prostředky trestního práva chránit plod po celou dobu jeho prenatalního vývoje, neboť to by vylučovalo přípustnost interrupcí všeobecně, a proto v tomto ohledu považuji právní úpravu *de lege lata* za postačující. Co se týče jistých interpretačních problémů, které v souvislosti s danou problematikou vyvstaly, zejména problematika začátku a konce ochrany plodu, věřím, že ty již vyřešila judikatura a ani v tomto ohledu není třeba právní úpravu měnit či doplňovat. Naopak ani při bližším zkoumání jsem nezměnila svůj pohled na ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy, která sama přeruší své těhotenství v rozporu se zákonem, a považuji je za problematické. Osobně jsem názoru, že plod by měl být chráněn před škodlivým jednáním

i ze strany matky a její odpovědnost by neměla být za všech okolností vyloučena. Ačkoli by to mělo znamenat částečně narušení zásady o beztrestnosti toho, k jehož ochraně je ustanovení určeno, spatřuji zde zcela legitimní cíl pro takovou změnu právní úpravy, byť se objektivně nemusí jevit jako naléhavá vzhledem k nízkému počtu takto spáchaných trestných činů. Obsahem práce dále bylo rozebrání dalších konkrétních aspektů souvisejících s trestními normami upravujícími nedovolené usmrcení plodu, abych se však přespříliš neopakovala, rozhodla jsem se zde v závěru zmínit jen vybrané otázky, které byly v práci analyzovány.

V souhrnu se domnívám, že ačkoli je trestněprávní ochrana nascitura poměrně komplexní, odpovídá a pokrývá převážné množství ohrožujících nebo poškozujících jednání vůči těhotné ženě a jejímu nenarozenému dítěti, existují stále určité oblasti hodné pozornosti, zejména absence kvalifikované skutkové podstaty u trestného činu vydírání nebo problematika beztrestnosti těhotné ženy. Domnívám se, že by v těchto směrech bylo vhodné přistoupit ke změně právní úpravy, a ještě tím zdokonalit ochranu, která je nenarozenému dítěti trestním právem poskytována.

SEZNAM ZKRATEK

č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
K. karny	Kodeks karny
Listina	Listina základních práv a svobod
odst.	odstavec
Sb.	Sbírka zákonů
Sb. m. s.	Sbírka mezinárodních smluv
TČ	trestný činy
TOPO	zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
TZ	trestní zákoník
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
ust.	ustanovení
zák.	zákon
zdrav.	zdravotní

LITERATURA A OSTATNÍ ZDROJE

Monografie, komentáře a učebnice:

1. BAHOUNEK, Jiří. *Čtyři pohledy na interrupci*. Ostrava: Key Publishing, 2007, 105 s.
2. BAHOUNEK, T. J. et al. *Čtyři pohledy na interrupci*. Ostrava: Key Publishing, 2007.
3. DRAŠTÍK, Antonín, Robert FREMR, Tomáš DURDÍK, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestní zákoník: komentář*. I. díl, (§ 1 až 232). Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1490 s.
4. DUDOVÁ, R. *Interrupce v České republice: Zápas o ženská těla*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012. 177 s.
5. HÁJEK, Zdeněk a kol. *Porodnictví*. Praha: Grada Publishing, 2014. 576 s.
6. KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012. 968 s.
7. KÜHN, Zdeněk. *Ochrana lidského plodu v trestním právu*. Praha: Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 1998. 58 s.
8. NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010. 583 s.
9. PAVLÍČEK, V. a kol. *Občanská a lidská práva*. 1. vydání. Praha: Aleko, 1992. 127 s.
10. PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. 2. díl: *Práva a svobody*. 2. vydání. Praha: Linde, 2002, 1164 s.
11. ROB, Lukáš a kol. *Gynekologie*. 2. vydání Praha: Galén, 2008. 319 s.
12. SOVOVÁ, Olga, CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2. vydání. Praha: Orac, 2004, 207 s.
13. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. díl. *Trestní odpovědnost právnických osob. Změny v trestních zákonech po 1.1. 2010*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 144 s.
14. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až § 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C.H. Beck, 2012. 2011 s.
15. VACEK, Zdeněk. *Embryologie pro pediatrii*. 1. vydání. Karolinum, 1992. 316 s.

Odborné časopisy:

1. CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Iura novit curia. *Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 5, s. 20.
2. DOLENSKÝ, Adolf. Momentum partus. *Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 3, s. 6.
3. DUDOVÁ, Radka. Interrupce v socialistickém Československu z Foucaultovské perspektivy. *Gender, rovné příležitosti a výzkum*. 2009, roč. 10, č. 1, s. 28.
4. CHROMÝ, Jakub. Charakteristika trestné činnosti ve zdravotnictví. *Státní zastupitelství* (Wolters Kluwer), 2017, č. 4, s. 9.
5. RADVANOVÁ, Senta. Přerušení těhotenství. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 1968, č. 2, s. 89.
6. SITARZ, Olga; JAWORSKA-WIELOCH, Anna. Principles of liability under the Polish Criminal Code for behavior relating to the termination of pregnancy undertaken in Poland and the Czech Republic. *International and Comparative Law Review*, 2020, vol. 20, no. 1, pp. 237–264.
7. ŠÁMAL, Pavel. K trestní odpovědnosti právnických osob po novele provedené zákonem č. 183/2016 Sb. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 11-12. s. 247
8. ŠIROKÁ, Lucie, POVOLNÁ, Michaela. Právo rodičů ženy odmítnout péči versus právo dítěte na život a zdraví ve světle judikatury Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. *Jurisprudence*. 2017, č. 5, s. 26.
9. TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana. Drogy a těhotenství. *Bulletin Národní protidrogové centrály*, 2004, roč. 9, č. 4, s. 20-21.

Internetové zdroje:

1. AMNESTY INTERNATIONAL UK. *Abortion in Ireland and Northern Ireland* [online]. amnesty.org.uk. Dostupné na <https://www.amnesty.org.uk/issues/Abortion-in-Ireland-and-Northern-Ireland>.
2. CENTER FOR REPRODUCTIVE RIGHTS. *Whose right to life?* [online]. reproductiverights.org. Dostupné na http://www.reproductiverights.org/sites/crr.civicactions.net/files/documents/RTL_3%2014%2012.pdf.

3. CENTER FOR REPRODUCTIVE RIGHTS. *World's abortion laws- Law and policy guide: Criminality*. [online]. reproductiverights.org. Dostupné na <<https://reproductiverights.org/law-and-policy-guide-criminality>>.
4. JELÍNEK, Jiří. *Ještě k rozsahu kriminalizace jednání právnických osob*. [online] bulletin-advokacie.cz, 30. dubna 2017. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/jeste-k-rozsahu-kriminalizace-jednani-pravnickych-osob>>.
5. MALÝ, Lukáš. *Možná trestní odpovědnost za lékařský zákrok bez souhlasu?* [online] epravo.cz, 10. března 2016. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/mozna-trestni-odpovednost-za-lekarsky-zakrok-bez-souhlasu-100772.html>>.
6. PRACNÝ, Martin. *Interrupce: Věčné téma polské společnosti*. [online]. právo21.online, 15.1.2019. Dostupné na <<https://pravo21.cz/spolecnost/interrupce-vecne-tema-polske-spolecnosti>>.
7. PRONCZUK, Monika. *Why are there protests in Poland?* [online]. nytimes.com, 27. října 2020, aktualizováno 26. listopadu 2020. Dostupné na <<https://www.nytimes.com/2020/10/27/world/europe/poland-abortion-ruling-protests.html>>.
8. REHÁK, Štefan. *Lze stíhat matku za usmrcení z nedbalosti, způsobeného poraněním plodu, s následným úmrtím dítěte po porodu?* [online]. iurium.cz, 6. září 2018. Dostupné na <<https://www.iurium.cz/2018/09/06/lze-stihat-matku-za-usmrceni-z-nedbalosti-zpusobeneho-poranim-plodu-s-naslednym-umrtim-ditete-po-porodu/>>.
9. ROMANIS, Elizabeth Chloe. *Is 'viability' viable? Abortion, conceptual confusion and the law in England and Wales and the United States*. Journal of Law and the Biosciences [online]. academic.oup.com, 9. října 2020. Dostupné na <<https://doi.org/10.1093/jlb/lsaa059>>.
10. ŘÍHOVÁ, Karin. *Momentum nativitatis z pohledu trestního práva* [online]. pravni prostor.cz, 1. dubna 2019. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/trestni-pravo/momentum-nativitatis-z-pohledu-trestniho-prava>>.

11. Statistické přehledy kriminality dostupné na stránkách Ministerstva vnitra ČR <<https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality.aspx>>.
12. ŠAVELKOVÁ, Jana. *Kdo má právo na život*. [online] em.muni.cz, 5. února 2013. Dostupné na <<https://www.em.muni.cz/tema/3391-kdo-ma-pravo-na-zivot>>.
13. VALC, Jakub. *Právní status a postmortální ochrana nascitura v České republice*. Časopis pro právní vědu a praxi. [online]. 2018, č. 4, s 629-647. Dostupné na <<https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/9423>>.

Právní předpisy a mezinárodní smlouvy:

1. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
2. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 SB. m.s. o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně
3. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
4. Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 249/1957 Ú.l., kterou se provádí zákon č. Sb., o umělém přerušení těhotenství
5. Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 75/1986 Sb., kterou se provádí zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství
6. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1967 o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech
7. Zákon č. 117/1852 ř.z., zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících
8. Zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

10. Zákon č. 66/1986 Sb., zákon o umělém přerušení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů
11. Zákon č. 68/1957 Sb., zákon o umělém přerušení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů
12. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
13. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
14. Zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
15. Rakouský trestní zákon č. 60/1974 BGBl, ve znění pozdějších předpisů
16. Německý trestní zákon 3322 S., (Strafgesetzbuches), ve znění pozdějších předpisů
17. Polský trestní zákoník Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553, (Kodeks karny), ve znění pozdějších předpisů
18. Maďarský trestní zákon C/2012, ve znění pozdějších předpisů
19. Finský trestní zákoník 39/1889, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

1. Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14
2. Rozsudek ESLP Open Door and Dublin Well Woman proti Irsku ze dne 29. 10. 1992, stížnosti č. 14234/88 a 14235/88.
3. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. července 2004, Vo proti Francii, stížnost č. 53924/00
4. Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. června 2005, sp. zn. 36 T 2/2005
5. Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 6. prosince 2012, č. j. 56 T 13/2011-133
6. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 1968, sp. zn. 7 Tz 58/1967
7. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 1955, sp. zn. 1 Tz 273/54
8. Rozsudek odvolacího soudu v Katowicích ze dne 30. září 2008, sp. zn. II AKa 231/08
9. Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. srpna 2005, sp. zn. 5 To81/2005
10. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. května 2013, sp. zn. 8 To 35/2013

11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 1986, sp. zn. Ntd 246/86
12. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 1991, sp. zn. 6 Tz 116/91.
13. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. srpna 2017, sp. zn. 3 Tdo 424/2017
14. Usnesení Ústavního soudu, kterým se odmítá ústavní stížnost, ze dne 16. ledna 2018, sp. zn. III.ÚS 3444/17

PŘÍLOHY

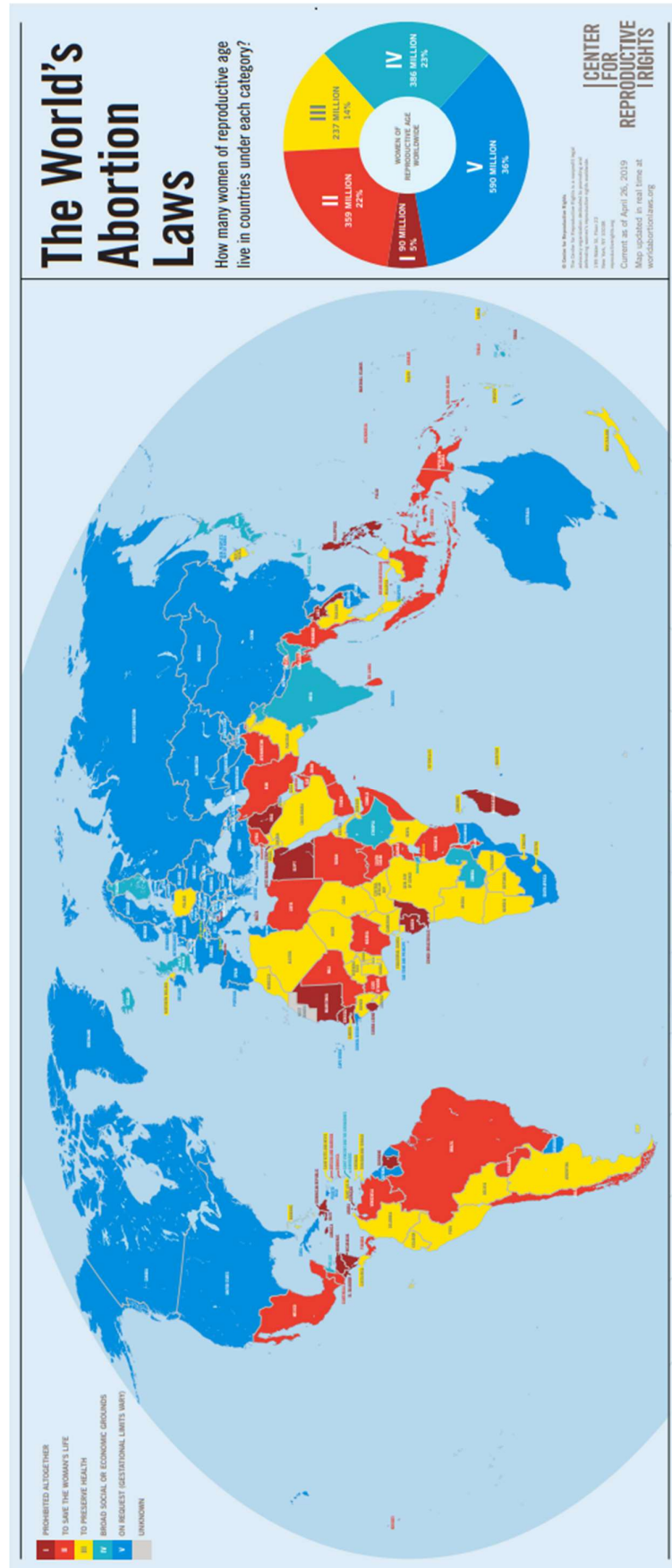
Příloha č. 1

5. Ceník zdravotních služeb gynekologicko-porodnického oddělení platný od 1.1.2019

Ceník zdravotních služeb gynekologicko - porodnického oddělení				
Poř. číslo	Oddělení	Označení služby	Částka v Kč včetně DPH	DPH
1.	GPO	Interrupce do 8 týdne těhotenství - <i>na žádanku, ze zdravotních důvodů</i>	2 630	0%
2.	GPO	Interrupce do 8 týdne těhotenství - <i>na požadavek pacienta</i>	3 025	15%
3.	GPO	Interrupce nad 8 týden těhotenství - <i>na žádanku, ze zdravotních důvodů</i>	3 510	0%
4.	GPO	Interrupce nad 8 týden těhotenství - <i>na požadavek pacienta</i>	4 040	15%
5.	GPO	Interrupce do 8 týdne těhotenství včetně histologického zpracování materiálu - <i>na žádanku, ze zdravotních důvodů</i>	2 880	0%
6.	GPO	Interrupce do 8 týdne těhotenství včetně histologického zpracování materiálu - <i>na požadavek pacienta</i>	3 315	15%
7.	GPO	Interrupce nad 8 týden těhotenství včetně histologického zpracování materiálu - <i>na žádanku, ze zdravotních důvodů</i>	3 760	0%
8.	GPO	Interrupce nad 8 týden těhotenství včetně histologického zpracování materiálu - <i>na požadavek pacienta</i>	4 325	15%
9.	GPO	<i>Vyšetření na syfilis u interrupcí – na požadavek pacienta</i>	163	15%
10.	GPO	Endoskopické přerušení vejcovodu bez CC – <i>na požadavek pacienta</i>	13 000	15%
11.	GPO	Vypsání receptu na postkoitální antikoncepci	230	15%
12.	GPO	Předporodní kurz v nemocnici Cheb, dvě lekce s doprovodem (otec, kamarádka aj.)	400	21%
13.	GPO	Balíček pro otce u porodu	40	15%
14.	GPO	ENTONOX – inhalační analgetikum/porod	600	15%
15.	GPO	HYALOBARRIER GEL 10ML	3 100	15%
16.	GPO	HYALOBARRIER GEL ENDO 10ML	2 600	15%
17.	GPO	<i>Lokální pooperační analgezie ROPIVACAINE Bio Q</i>	5 000	15%
18.	GPO	Umělé ukončení těhotenství farmakologickou metodou – soubor výkonů: úvodní vyšetření gynekologem, ultrasonografické vyšetření pánve, léky pro farmakologické ukončení gravidity, aplikace 1. léku, aplikace 2. léku, kontrolní vyšetření gynekologem, ultrazvuková kontrola, cena vč. režie ambulantních výkonů	3 900	15%

Příloha č. 2

ABSTRAKT / ABSTRACT

Tato diplomová práce se zabývá problematikou nedovolených interrupcí a trestněprávní ochranou lidského plodu, jak je patrné již ze samotného názvu. Ochrana klíčícího života je stále aktuálním tématem a v určitých zemích lze dokonce pozorovat její zpřísnování. Je nepochybné, že počínající život může být předmětem protiprávních útoků a proto musí existovat prostředky, kterými bude těmto útokům předcházeno. Tím nejpřísnějším prostředkem je trestní právo. Hlavním cílem práce bylo zaměřit se na sporná či nejasná místa právní úpravy, a především odhalit případné nedostatky v trestněprávní ochraně, která je lidskému plodu poskytována.

Práce je rozdělena celkem do pěti kapitol. První kapitola se zabývá ústavně zaručeným právem na život, které představuje určité východisko pro další normy týkající se lidského života před narozením. Další kapitola obsahuje historický vývoj právní úpravy, základní pojmy a samotné vymezení trestných činů proti těhotenství ženy. Třetí kapitola je pak věnována souvislostem s jinými trestnými činy, jako jsou například vydírání nebo těžké ublížení na zdraví. Čtvrtá kapitola se zabývá některými problematickými aspekty, které z trestněprávní regulace přerušování těhotenství vyplývají, a pátá kapitola je nakonec věnována přístupu jiných států, než je ČR, k umělému přerušování těhotenství a následně srovnání s polskou právní úpravou. V závěru práce je zhodnocena kvalita a komplexnost trestněprávní ochrany lidského plodu *de lege lata*.

Diplomová práce vychází z právního stavu ke dni 15. 12. 2020.

This diploma thesis deals with the issue of illegal abortions and protection of the human fetus, provided by the criminal law, as it is noticeable from the very name. The protection of the beginning of life is still quite relevant topic and some countries are becoming even more strict when it comes to this. There is no doubt that life at its very start can be object of illegal attacks and therefore there must exist means of preventing such attacks. The most severe instrument to do so is criminal law. The main purpose of the work was to focus on controversial or unclear parts of legislation and especially to reveal possible insufficiencies in the protection that is provided to the human fetus by criminal law.

The thesis is divided into five chapters. The first chapter deals with the constitutionally guaranteed right to life, which represents a certain starting point for other norms concerning human life before birth. The next chapter comprises the historical

development of legislation, basic terms and the very definition of crimes against a woman's pregnancy. Chapter free is devoted to the context of other crimes, such as extortion or battery. The fourth chapter deals with some of the problematic aspects that arise from the criminal regulation of abortion, and the final fifth chapter is devoted to the approach of states, other than the Czech Republic, to abortion and hereupon to comparison with Polish legislation. At the end of the thesis, the quality and complexity of protection of the human fetus, provided by the criminal law *de lege lata*, is evaluated.

The diploma thesis is based on the legal status as of December 15, 2020.

KLÍČOVÁ SLOVA / KEY WORDS

umělé přerušení těhotenství, lidský plod, trestní právo, trestné činy proti těhotenství ženy, těhotná žena

abortion, human fetus, criminal law, crimes against pregnancy of a woman, pregnant woman

